באַראָן הירש'ס מיליאָנען

די

רעדע וואס דער בעריהמטער נאוועליסט

מר. ישראל זאנגוויל

האָט געהאַלטען אין

שארדיטש טאון האלל

אם שבת אבענד 16טען מיי 1903.

איבערזעצט אין זשאַרגאָן פֿון מר. דאלידאנסקי.

פרייז 2 פענס.

האלב פּראפיט פון דיעזער בראשורע איז פיר די קישינאווער יתומים אין ארץ ישראל.

1903

גערדוקט ביי ה. גינצבורג, 36 לעמאן סטריט,

לאָנדאָן, איסט.

166

מר. ישראל זאנגוויל.

מר. זאנגוויל'ס רעדע

איבער דיא יק"א,

אין

שארדיטש טאון האלל.

אם

16טען מיי 1903

דיא העלפט פון דעם פראפיט פון דיזער בראשורע געהט

. . . פיר דיא קישינאווער יתומים. . . .

איבערזעצט פון איינגליש, בייא מר. דאלידאנסקי.

געדרוקט ביי ה. גינצבורג, 36 לעמאן סטריט.

לאנדאן איסט.

מר. זאנגוויל'ס

. . . רעדע.

תרס"ג.

זינד איך האָב גיהאַט דעם לעצטען מאָל דיא עהרע אייך צוּ אַדרעסירען אין דיזע האָלל מעהר וויא מיט אַ יאהר צוריק, האָבען אַ סך זאַכען געטראָפען אינווענדיג און פוּן דרויסען פוּן אונזער בעוועגונג. אָבער אַללע, דירעקט אָדער אינדירעקט, פיהרען צוּ אונזער צוועק—ציון פאַר מאָנאַטען און מאָנאַטען נאך אַנאַנד איז דיא ראָיאַל קאָמישאָן געזעסען, און זיא וועט באַלד האָבען אויסגעזעסען איהר איי, און דאַ וועט באַלד אַרויסקריכען א גאַנץ אַלטער פויגעל. דיא אידישע קאָלאָניזאַציאָנעס געזעלשאַפט, אָדער וויא זיא ווערט אויס ליעבשאַפט גערופען „יק"א," האָט אויך איהרע עסקים אריינגעשטופט אין פאַרלאמענט. בעטענדיג צוּ האָבען מיט-לייד מיט דיא אָרעמע מילליאָנערען. אין סויטה אַפריקאַ האָט לאָרד מילנער אויטאָריזירט דיא ציוניסטישע פעדערריישאָן אַרויסצוגעבען פערמיטס צוּ אידען וואָס קומען צוריק. געבענדיג דערביי דיא ציוניסטען צוּ פערזוכען פאָליטישע מאַכט. אין אַמעריקאַ האָט פרעזידענט רוזוועלט אדרעסירט אַ נאָבעלען פּראָוואוּרף צוּ רומעניען ער האָט מיט דעם געצייגט דעם קריסטענטהום איין עקזאַמפּעל און דיא אידען געלערנט אַ לעסאָן—דעם לעסאָן. דאָס קיינער קען אוּנז ניט העלפען סיידען מיר העלפען זיך אַליין. אויב אַלע מאַגנאַ-

טען דורך דער גאַנצער וועלט וואָלטען געהאַנדעלט אַזוי מוטהיג ווי דער לאָרד מעיר, וועלכער האָט ענטזאַגט צו שיקען דעם רומענישען מיניסטער איין איינלאַדונג צו זיין באַנקעט וואָלט דער צושטאַנד באַלד אַנדערש אויסגעזעהען. אין אַמעריקאַ האָט אונזער פריינד דער-האַס ניט נאָר געגעבען דיא בעוועגונג אַ שטופּ פאָראויס, נאָר ער האָט אויך איבערגעדרוקט א ציוניסטישען פּראָיעקט וואָס סיר סעמיאל מאָנטאַגיו האָט מיט 10 יאהר צוריק געמאַכט, דער וועלבער סיר סעמיאל וואָס האָט מיר ניט לאַנג צוריק בעשולדיגט דאָס איך בין איין אידעאַליסט; אזוי וויא לוסיאן וואָלף האָט מיר אין דערזעלבער צייט בעשולדיגט דאָס איך האָב דיא אויגען אָפען צו צוכאַפּען באַראָן הירש'ס מילליאָנען. בין איך אַליין גיוואָרען צומישט און האָב ניט געוואוסט אויב איך שטעה אויף מיין קאָפּ אָדער אויף אימעצינס היהנער־אויגען. און איבער דיא גאַנצע פּלאַפּ-לעריי און פּלוידעריי מיט דיא אַלע דיסקוסיאָנען איבער דיא אידי-שע פראַגע קומט וויא אַ באָמבע

די שרעקליכע נייעס פון דיא קישינאווער שחיטה

אונז צו זאָגען דאָס דיא אידישע פראָגע איז פּונקט דאָ וואו זיא איז געווען אין דיא מיטעל-אַלטער יאהרען. דיא ציימונגען, זאָגאַר דיא וואָס שטעהען אונטער דיא רוסישע צענזור, האָבען רעפּאָרטירט גענוג פון דער מערדעריי פון מענער, פון דער בוטשעריי פון פרויען און דעם אַראבשליידערען קינדער פון הויכע פענסטער. עס ווערט אויך ניט געלייקענט דאס דעם אידישען סוחר גאַלאַנטער, וואָס האָט מיט זיין רעוואָלווער פערטהיידיגט זיינע קינדער, האָט מען דיא אויגען און דעם צונג אויסגריסען, אבער זאָגאַר דיא ניט־רוסישע ציימונגען האָבען אונז ניט ערצהלט דיא אַלע אונבעשרייבליכע גרוילטהאַטען, וויא מיר איז פון אָרט געמעלדעט געוואָרען, וויא אַרויסשלעפּען דיא אינגעווייד פון מענער און דעם בויך אנשטאָפּען מיט פעדערען, נאך דעם אַרט פון דיא אַפּאַטשי אינדיאַנער: פון דיא דזעק־דהי־ריפּער־גרוילטהאטען וואָס זיינען בעגאַנגען געוואָרען צו דיא אידישע פרויען—וואַג איך ניט צו דערצעהלען.

ניין, אין דער צייט וואָס דיא מעהרהייט פון דיא אידען לעבען

אין רוססלאַנד, לעבען זייא ווירקליך אין דעם פֿינסטערען מיטעל־אַלטער זאָגאר בוכשטעבליך. רוסלאַנד רעכענט איהר צייט נאָך דעם אַלטען קאַלענדאר, און דיזער בלוטיגער איסטער־זונטאַג איז אויסגעפֿאַלען אין דעם זעלבען טאָג און אויף דיא זעלבע זעלען וויא אין מיטעל־אלטער. דאָס איז דערפֿאַר וואָס דיא איבעריגע פֿון אייראָפּא געהט אויך צוריק נאָך דיא מיטעל־אַלטער יאהרען וואָס מיר, מעהר גליקליכע ענגלישע אידען, קוקען מיט אזוינע אַנגסטען אויף דיא זיצונגען פֿון

דיא עליען קאמיסיאן.

דאס איז זיכער אַז דיא קאמיסיאָן וועט רעקאָמענדירען געוויסע מאַסרעגעל אויסצושליסען—אויב אפילו נאר "אַנדעזיירייבעלס" דאס קלינגט אָבער ניט פראַקטיש, אונגליקליכער ווייזע איז דיא אויס-שליסונג פֿון אַנדעזיירייבעלס אין גאנצען נוצלאָז אַלס אַ הילף פֿאר דיא ענגשאַפֿט און דיא קאָנקורענץ אויף וועלכע מען בעקלאָגט זיך. קראַנקע, שוועכלינגע און בעטלער קענען ניט צאָהלען שליסעל־געלד און קענען אויך ניט אַוועקנעהמען דיא ברויט פֿון דיא אָרעמע קריסטען.. דאס זיינען דיא „דיזיירייבעלס" (געווינשטע) וואָס זיינען אין אמת דיא „אַנדעזיירייבעלס" (אונגעווינשטע) עס איז אויך מעגליך דאס דיא קאָמיסיאָן זאָל פראָקלאַמירען סטעפּני אַלס אַ צו ענגער געגענד וואהין מעהר מענשען דאַרפֿען ניט אַרייצולאָזען ווערען. דיא שווערקייט פֿון היטען און אַכטונג געבען איז אָבער זעהר גרויס. ענגלאַנד, שיידענדיג זיך לאַנגזאַם פֿון איהרע נאָבעלע פּרינציפּען, מעג פּרובירען טאָן פֿון אָנפאַנג אַ זאַך אויף דער העלפֿט, פּונקט וויא געוויסענהאַפֿט געברויכט זיא דאס וואָרט „פֿרעמדע" אנשטאט „אידען", אָבער איין מאָל ווען עס ווערט אייסגעפֿונען וויא נוצלאָז דאס איז דער אויסשליסען דיא שלעכטע און היטען דיא גוטע, ווער קען גאַראַנטירען אַז ענגלאַנד וועט ניט געהען ווייטער און אין גאַנצען אויסשליסען דיא אידישע אימיגראַנטען? אַזוי איז אויך דער אויסשליסען פֿון „אַנדעזיירייבעלס" אַ גאַנץ גרויסע אונטערנעהמונג. „אַנדעזיירייבעל" איז אַ שעהנער, אונבעדייטענדער וואָרט וואָס לאָזט זיך לייכט אויסציהען. איך וואָלט צום ביישפּיעל

ניט איינגעשטימט מיט דעם פּרעזידענט פֿון דיא אידישע באָרד אָף גאַרדיענס וועגען דער פֿראַגע. ווער זיינען דיא אידישע אַנדעזייראבעלס ? מען קען אָבער פֿרעגען, פֿארוואָס זאָללען דיא ציוניסטען זיין געגען דער אויסשליסונג פֿון מעהר אידען, ווען דאָס צייגט פונקט אן אויף דעם מאָראַל וועלכען זיי פּראָפּאָגאַנדירען— דיא נויטיגקייט פֿון בעזאָרגען אַ הויז פֿאר דיא וואַנדערנדע אידען ? עס זיינען אָבער דאָ אַ סך אורזאַכען פֿארוואָס מיר דארפֿען דערפֿון ניט זיין צופֿרידען. ערשטענס, דיא פֿון אונז וואָס זיינען אין ענג־לאנד געבאָרען און ערצויגען האַלטען אַז פֿרייהייט איז ענגלאנדס שעהנסטע און גרויסאַרטיגע טראדיציאָן. מיר זיינען אזוי אָפֿט מעהר ענגליש וויא דיא ענגלענדער אויף א גאנץ לעבערליכער ארט ; לאָמיר אמאָל זיין מעהר ענגליש פֿון דיא ענגלענדער אין א נאָבעלע זאך—אין רעטען ענגלאנד פֿון זיין פֿאלש צו זיך אליין. צווייטענס געדענקען מיר דיא לעהרע פֿון משה; „ואתה ידעת את נפש הגר כי גרים הייתם". דאס איז געווען זעהר שמערצליך צו זעהן וויא גרינע נאר וואס אנגעקומען וועלכע קענען קוים ענגליש ריידען, קעהרען זיך אום געגען דיא וואָס קומען שפעטער פֿון זיי. איך בין אליין איינגעלאדען געוואָרען זיך אָנצושליסען אָן א קאָמיטע פֿון דיוקס, לאָרדען און מעמבערס אָף פארלאמענט וועגען דיא בעשרענקונג פֿון אימיגראציאָן, איך האָב געענטפֿערט :

מיין אייגענער טאטע איז א פרעמדער אימיגראנט

און איך טאָר ניט אויסשליסען אנדערע, און דריטענס, מיר ציוניס־טען זיינען געגען יעדע זאך וואָס ערנידעריגט דעם שטאנד פֿון אונזער פֿאָלק און בעשרענקט דיא פֿרייהייט פֿון אידען צו וואָהנען וואו זיי ווילען. וויא וויים מיר ווינשען צו באזעצען אונזער פֿאָלק אין אַ אייגענער לאנד—קענען מיר ניט אויפֿגעבען דאס רעכט פֿון אינדיווידועלע אידען צו וואהנען וואו זיי גיפֿעלט. פונקט וויא דיא אינדיווידועלען פֿון אנדערע נאציאָנען וואָלטען געווען פֿריי צו וואָה־נען צווישען אונז. דיעזע ערקלערונג מעג בערוהיגען דיא רייכע ענגלישע אידען וואָס שרעקען זיך מיר זאָלען זיי ניט שלעפען דורך גוואלד נאָך פאלעסטינא. זייער שרעק עראינערט מיך פֿון דעם

אלטען מאנן אין עסאָפּ'ס פּאבעל, וואָס האָט שטענדיג געבעטען דאס דער טויט זאל קומען און ענדליך ווען דער טויט איז געקומען האט ער זיך אָבגעשראקען און איהם געהייסען אַוועקגעהען, אָבער

זייער בעגריעף איבער ציוניזם איז א קאריקאטור.

מיר ערווארטען גאר ניט פון זיי זיי זאלען געהן נאך ציון. אונזער ציוניזם איז ניט דער ציוניזם פון אַלטען פּאסאָן—מיר ער-ווארטען קיינע נסים. אָהנע צווייפּעל, זיי זיינען גאנץ גערעכט וואָס זיי טרויען אן אין גאנצען אויף ענגלאנד און וויללען זיך פאר'ן שלעכטען טאָג ניט פּארבערייטען, איך שרעק זיך אבער אָב דענ-קענדיק, וואס וואָלט צו אונז געשהען אז ענגלאנד ויאָלט אין די באָער מלחמה געשלאָגען געוואָרען. אזוי זיינען אויך אונזערע קאפיטאליס-טען אנגעקלאָגט געווארען דאָס זיי האָבען אלע צרות אנגעמאכט און קיינער האָט ניט געמערקט וויפּיעל פון אונזערע זיהן האבען געקעמפּפּט און געשטאָרבען פּאר ענגלאנד. און אזוי אויך דיזער שטראָם פון פראָטעקציאָניזם. דיעזער אויסגעשריי פון בריטישען ברודער קומט דורך דיא אויפהויבונג פון נאַציאָנאלען געפיהל וואָס קומט שטענדיג צוזאמען מיט אַ מלחמה. אלע אידישע דשינגאָ-איזם האָט געהאָלפּען צו פּאנאנדער בלאָזען דעם פּייער וועלכער שטעלט אונז אליין אין געפאהר.

מיר זיינען אהער געקוממען מיט'ן עראבערער

(וויליאם דער עראבערער דער דיוק פון נארמאנדי ער האט אין 1067 עראָבערט דען ענגלישען טראהן און געוואָרען קעניג ער האט פון אויסלאנד אריין געבראַכט זיינע אייגענע אדעליגע צווישען וועמען ער האָט דיא לאנד צו טהיילט, מיט איהם זיינען אסך אידען נאך ענגלאנד געקומען אנדערע בעהויפּטען ווירקליך דאס דיא ערשטע אידען אין ענגלאנד זיינען מיט איהם גיקומען) אבער אלע אונזערע דיענסטע צו איהם און זיינע נאַכקומער, אונזער גאנצער בויען ענגלאנדס שלעסער און גרויסע קירכען. אלע אונזערע מיט-שטייערונג צו וויסענשאפּט און צו פינאנס האָט אונז ניט געהאָלפּען ווען מען האט אונז מיט צוויי הונדערט און פינף און צוואנציג יאהר שפּעטער ארויסגעיאָגט נאך א סעריע פון הריגות וויא יעצט אין

קישינעוו. פֿון דיא 16,000 ענגלישע אידען וועלכע האבען אויסגעקליי־
בען צו פֿערלאָזען דאס לאנד איידער זיך צו שמדען האט נאָר צו
וועניגע געלונגען אריבערצוגעהען דעם קאנאל. איין שיפֿס קאפיטאן
האט אראבגעלאזען א קאָמפאניע רייכע סוחרים אויף איין אינזעל
און האָט זיי גיהייסין שרייען צו משה'ן ער זאל זיי רעטען פֿון ים.
דאָס איז דאס לעצטע מאָל וואָס מיר הערען—פֿאר נאהענט פֿון
400 יאהר—פֿון ענגלישע אידען איך בעט אום ענטשולדיגונג איך
מיין אידישע ענגלענדער, דאנן האָבין זיי אנגעפֿאנגען צוריק צוקריי־
כען, און ביי דעם לעצטען פֿירטעל פֿון 17-טען יאהרהונדערט זעהען
מיר זיי דא צוריק איינגעשטעלט. און שוין—ווידער נאך צוויי יאהר־
הונדערטער מיט אַ פֿיערטעל, פֿיהלען מיר קראכען און ציטערנים
אונטער דיא פֿיס וואס צייגען אויף געפֿאהר און דיא געוועהנליכע
אויפֿשריפֿט אויפֿ'ן וואנד. צוויי יאהרהונדערט מיט א פֿירטעל—דאס
זעהט אוים אלעס וואס איז אונז ערלויבט צו פֿערבלייבען רוהיג.
איך וויל ניט זיין צו פֿיעל שרעקענדיג. איך זאָג ניט אז דיא צייט
איז אוים, איך גלויב דאָס ענגלאנד—דיא מוטער פֿון פֿרייהייט און
פּארלאמענט—איז אונפֿעהיג צו זינקען אזוי נידעריג נאך אמאל,
זאָגאר מיט דער הילפֿע פֿון פרעזידענט פֿון דיא אידישע באָרד,
אָון גארדיענס. דאָס איז וואהר. דיא אלגעמיינע אויפֿהעצונג קען
אמאָל צווינגען דיא הענד פֿון מיניסטערס: און יעדער וואס איז
נאר ווען אריינגעפֿאלען אין א צוזאמענגעלאף פֿון יהוליגאנס קען
ניט צווייפֿלען אין דיא מעגליכקייט פֿון פּאגראָמען געגען דיא אידען
זאָגאר אין לאָנדאָן. איך גלויב אָבער דאָס דיא הארץ פֿון ענגלאנד
איז געזונד און זיא וועט ניט אוועקשטויסען דיא וואָס אנטלויפֿען
פֿון פֿערפֿאָלגונגען אָהנע זייא צו העלפֿען געפֿינען אַהיים. אָבער
אין פֿראנקרייך. וואו בעפֿאָר די טעג פֿון דרייפֿוס האָבען די אידישע
פֿראנצויזען זיך אויך געגלויבט פֿאר זיכער, וואו

דרייפוס דער גרעסטער קריסט (מארטירער) אין פאריז

שרייט נאך „וויוו לאַ פֿראנס„ אין פֿריינקרייך האָבען מיר געזאָגט
מענשען וואָס ווייסין דעם צושטאנד גוט, דאָס אויב איין אנדער
רעוועלוציאָן קומט וועלען דיא אידען זיין די ערשטע כפרה, לאָמיר

האָפּען דאָס ביז דאַן וועט זיין אַ רעוואָלוציאָן אין אונזער שיקזאל און דיא וואָס וועלען פון דאָרטען מוזען אַנטלויפען וועלען מיך פאר זיי האָבען אהיים אין פּאלעסטינא. אין דעם טאָג גלויב איך דאָס ראָטשהילד וועט שטאַרק ווערען זיין אידישער אמבאסאדאָר אין פאריז. וואס באַראָן עדמונד דע ראָטשהילד אנבעטריפט וועט ער וואהרשיינליך ניט זיין אונצופרידען זיך צו בעזעצען אין דיא פּאלעסטינישע קאָלאָניעס וואָס ער האט בעשאפען איך האָב נאָך אויך ניט פערלאָרען מיין האָפנונג דאָס לאָרד ראָטהשילד וועט וועניגסטען האָבין אַ ווילא אין ציון, פונקט וויא זיין קרוב לאָרד ראָזבערי האָט אַ ווילא אין נעאפאל, זינד לאָרד ראָטשהילד האָט זיך געזעצט אין דיא ראָיאַל קאָמישאָן און האט געהערט דעם שטראָם פון רשעות וואָס ווערט אויסגעגאָסען געגען זיין פאָלק האָבען זיך זיינע אויגען געעפענט. פאר דעם ערשטען מאָל אין זיין לעבען האָט ער אליין געזעהען און געהערט פון אַ אידישע פראגע, אנשטאט וואס ביז אהער האָט ער דאס נאר געזעהען דורך דיא אויגען פון פאראזיטען, פאר איהם ווירקליך איז דיא אידישע פראגע גאנץ איינ־פאך, פאר לאָרד ראָטשהילד איז דיא אידישע פראגע נאר געווען.

וויפיעל וועט איהר געבען?

און צו דיזער פראגע האָט ער שטענדיג גאנץ פריי געענטפערט. אָבער, ליידער! דיא ערלעזונג פון אַ פאָלק קען ניט עררייכט ווערען דורך שנאָררען, ניט זאָגאר דורך שנאָררען פון רבונו של עולם. גאָט העלפט נאָר דיא וואָס העלפען זיך אליין. איך האָב אַ האָפענונג דאָס לאָרד ראָטשהילד וועט אין דעם צוקונפט העלפען זיין פאָלק צו העלפען זיך אַליין. איך האָב בלויז איין שטונדע פערבראכט אין דיא ראָיאל קאָמישאָן, אָבער צוויי בילדער פון דאָרטען בלייבען פאר אימער אין מיין גידאנקען. איין בילד איז דער הונגער פון דעם קאפ פון אַ אידישען ארבייטער וואָס פראָטעסטירט געגען דעם אָנקומען פון מעהער אידען, דיא גרויסע אויערען וואָס שטעקען ארויס און דיא קרימינאלע פאָרמע פון קאָפ געהט מיר פון געדאנקען ניט ארויס דער אנדער בילד איז

די פּלייצע פון לארד ראטשהילדס ראק

צוקנייטשט אין טויזענד קנייטשען. איך האָב צו זיך אליין געזאַגט אז דא מוז זיין אָדער אַ שלעכטער ראק, אָדער אַ גוטער מאנן, נערוועז און אנגסטיג פאר דיא ארעמע פון זיין פאָלק. אזוי וויא לאָרד ראָטשהילד קען בעהויפטען צו האָבען אַ גוטען שניידער, בין איך צום שלום געקומען, דאס איך זעה פאר מיר אַ גוטען מאנן וואָס בעקימערט זיך ניט וועגען זיך און איז אויפגערעגט צוליעב אנדערע, זיינע אנגסטען נים צו צומאכען דיא טיר געגען דיא אנטלאָפענע פון פערפאָלגונג איז אין שטארקען קאָנטראסט מיט דיא קליין ענגלענדער מענשעלאך, וויא אָלדערמאַן הערריס, אויך אין דיא עליען קאָמיסיאָן האָט לאָרד ראָטשהילד געהאט די געלעגענהייט זיך פערזענליך צו בעקענען מיט דר. הערצל. און איך דענק ניט דאָס אזעלבע צוויי גרויסע פריינד פון זייער פאָלק זאָללען זיך קענען טרעפען אָהנע דאָס גוטע קערנער זאָלען דערביי פערזייט ווערען. מיר דארפען נאָר פערשטעהען איינער דעם צווייטען און מיר וועלען באלד אלע געהען צוזאמען.

דעם לעצטען מאל וואָס איך האָב דאָ גערעדט האָב איך געהאט שארפע קריטיק פאר דיא טראסטים פון דיא הירש מיללּיאָנען—און איך מיין זיי ניט צו שוינען היינט אָווענט אויך. איך האָב אָבער קיין מאָל ניט געמיינט צו זאָגען דאָס זיי זיינען אנדערש וויא פאטריאָטישע איינגעשפארטע אידען וואָס טאפען אין דער פינסטער און האָבען ניט אירגענד וועלכען פּאָדים פון פּאָליטיק וואָס זאל זיי פיהרען. דאס איז איינער פון דיא אונגליקליכע רעזולטאטען פון ניט האָבען אַ געזונדען פּאליטישען לעבען מיט געזונדע געגענזייטיגע קריטיק, דאָס מיר בעטראכטען דעם אבלייקענען פון מאַנס פעהיגקייט אלס דיא אבלייקענונג פון זיין גוטסקייט. „ער איז אַזא גוטער מאנן,“ טענה'ן מענשען. מיר זיינען אזוי וויים געוואָנט רעגיערט צו ווערען פון גוטע מענשען דאס מיר האָבען פערגעסען צו פרעגען אויב די־א אַנגעלעגענהייטען פון אַ פאָלק קענען געפיהרט ווערען אָהן סטימסמען, און אויב אונזער האָבען ניט מעהר וויא

גוטע מענשען און גרויסע רבנים

פאַר הונדערטע יאהרען לאנג האט ניט צו טהאָן מיט דעם שטראם פון טרערען און בלוט וואָס גיסט זיך אין אונזער געשיכטע. מען זאָגט דאָס קלוגע מענשען פערברייננגען זייער צייט אין פעריכטען דיא פעהלערען וואָס דיא גוטע מענשען בעגעהען.

פאָריגען יאהר אין דיעזער האָלל, האָט אונזער פריינד, וואָס איז גוט און קלוג, דר. גאסטער געפונען פעהלערען געגען מיר אויסצוזעצען פאר'ן קריטיקירען דיא הירש טראסטים. זיי זיינען אַזעלכע גוטע מענשען, האט ער געזאָגט, זיי פיהרען בלויז אויס דאָס וואָס באראן הירש האָט זיי אנגעזאָגט. וויא איז דער צושטאנד היינט? עס איז בלויז דאָ איין אידישע צייטונג אין ענגלאנד און אמעריקא, אָדער איך קען זאָגען אין דער גאנצער וועלט, וואָס האָט אַ גוט וואָרט צו זאָגען פאר דיא יק"א. מר. עלקאָן אַדלער אין דיא אנגלאָ-דזוואיש אסאָסיאיישאָן, האָט דיא געשיכטען פון דער יק"א בעשריבען אלס איין לאנגער מיש-מאש און אונארדענונג. זאָגאַר גאסטער איז דאָ ניטאָ דיא יק"א צו פערטהיידיגען. דיא גאנצע וועלט פאנגט אָן פרעגען: וואָס איז געוואָרען פון דאָס געלד? פאָריגען יאהר בין איך געשטאנען בענאה אליין, היינט שטעהט דיא יק"א אליין אויף מיין זייט, ווייל זיא איז אַוועק צו דיא הויז אָף לאָרדס און געזאגט:

פארגיט אונז אונזערע זינד

און לאָסט אונז זינדיגען וויטער. דיעזער ביל אליין איז דער בעסטער עקזאמפל פון פלוטעווען און טומלען. ניט צופרידען מיט מיין פערזיכערונג דאָס זיי האנדלען ניט געזעצליך, האָבען זיי צוזאמענגעשטעלט איין ארט קאָמישאָן פראָצעס בעפאָר סיר עדוארד פריי, אבער ניט וויא דיא קאָמישע פראָצעסען וואָס מענשען מאבען פון אונטערהאלט וועגען איז דער ביל פון קאָסטען דאָ געווען אין ריכטיגען אמת. דעם דוזאדם פסק איז געווען דערזעלבער וואָס איך האָב זיי געגעבען אָהן געלד. דיא אידישע קאָלאָניזאציאנס געזעלשאפט—האָט ער געזאָגט מיט דיא טיעפע חכמה פון אַ ריכטער—איז דיא געזעלשאפט פאר אידישע קאָלאָניזאציע, דיא טראסטים

קענען נאָר דירעקט פערברויכען וויער געלד אין גרינדען קאָלאָניעס אנדערשוואו, אָבער ניט אינדירעקט גרינדענדיג סקולס, פּעקטאָריעס א. ז. וו. אין דיא לענדער פּון אונטערדריקונג. גלייך דארויף איז דיא יק"א אוועקגעלאָפען צו בעטען פּארלאמענט אן דעם גרונד „פון דיא גרויסע שוויריגקייטען וואָס עקסעסטירען אין בענוצען דעם גאנצען איינקונפּט לויט דיא סטאטוטען פון דעם טראסט", פּער־לאַנגען זיי ערלויבענים ניט נאָר צו שפּענדען דיא מיליאָנען אויף אינסטיטוציאָנען וואָס העלפען עמיגראציאָן, נאר אויך—און דאָ ליעגט דער הונד בעגראָבען—צו שפּענדען דאס געלד וואו זיי געפעלט אָבער צו ערלויבען דיא טראסטים ארויסצודרייען זיך פון דיא אונ־בעקוועמע פּפליכט פון קאָלאָניזאציאן און לאָזען דיא גאנצע זאך ווערען א צדקה פושקע, וואָלט מיינען לאָזען פאללען אין גאנצען דעם גרויסען פלאן פון באראָן הירש. איך האָב דעריבער געטאָן דאָס וואָס איך האָב געקאָנט, דיא אויפּמערקזאמקייט פון פּובליקום צו ציהען צו דער געפאהר, ווען אויף אמאָל—עהע! דער בילל אליין ווערט פארשוואונדען אין אַ צווייטע אויסגאבע, שפּרינגט ארויס איבערגעמאכט און פּעררירכט פון מר. לוסאדא. דער פערלאנג צו שפּענדען דאס געלד אויף וועלכען אַרט זיי געפעלט ווערט צו גרונד געוואָרפען, און דער אויסרייד וואָס ווערט צו פארלאמענט אנגעגעבען פאר דעם פּערלאנג פון אזא בילל ווערט אויך אומגע־ביטען, דאָס איז שוין ניט מעהר וויל זיי קענען ניט שפּענדען דאָס געלד לויט דיא בעפּאָלמעכטיגונג פון באראן הירש, נאָר וויל „עס איז נויטיג דאָס דיא קלאסען פון וועלכע עמיגראַנטען און קאָלאָניסטען ווערען גענומען דארפען פריהער דערצו געלערנט און פּאָרבערייטעט ווערען". איך ווייס ניט וועלכער פון דיעזעביידע אויסריידען איז דער ריכטיגער, איך ווייס נאָר אזוי פיעל דאס מר. לוסאדא איין אַדוואָקאַט און דאָס דער צווייטער אויסרייד איז דער קוניגסטער זאטץ וואָס איך האָב ווען געזעהען—דעם אמת צו פּערדעקען דאָס איז ווירקליך אַזוי פיעל פערשפּיצט אַז דאָס האָט מיר אויך אַריינגענאַררט. דאס איז פונקט אזוי שאַרף וויא דער בילל אַליין, וועלכער זוכט איינצורײַדען דאָס דיא אינסטיטוציאָנען, וועלכע

זאָלען אויסגעהאָלפּען ווערען, בעצוועקען צוצופּאַסען דיא אידען צו עמיגרירען. דיא פּראַגע איז דאָ איין איינפּאַכע. באַראָן הירש האָט געהאַלטען דאס דיא אידען דאַרפּען „ארויסגענומען" ווערען פּון דיא לענדער פּון אונטערדריקונג. זיינע טראסטים גלויבען דאָס דיא אידען דאַרפּען געהאַלטען ווערען „אין" דיא לענדער פּון אונטערדריקונג, און אויסגעבילדעט ווערען—וואַהרשיינליך זיי זאָלען זייערע לײדען פּיהלען בעסער. דיא טראסטים גלויבען ערנסט אין בילדונג און אנדערע מיטלען וואס זיי שטעלען זיך פּאָר אז דאָס וועט פּיהרען צו דיא פּערלייכטערונג פּון דיא אידען אין דער היים און אוועקמאכען מיט דיא נייטיגקייט צו עמיגרירען אין אויסלאנד, אבער אנשטאט אפּען אויס זאָגען.

ניט עמיגראַציאָן נאָר פּערלייכטערונג

עמיגראַציאָן טויג ניט, דאָס האָט ניט געלונגען, נאמיר פּראבירען פּערלייכטערונג, וואס עס וואלט געווען אַ פּערשטענדיגע פּאָזיציאָן אנצונעהמען, פּרעטענדירען זיי דאס דיעזעביידע גענען-געזעצטע האנדלונגען ויינען איינע און דיא זעלבע; דאס בילדונג איז ניט פּיר פּערלייכטערונג אויפּין ארט נאָר פּיר עמיגראַציאָן. און אזוי פּאָבט ארום מר. לוסאדא זיין קונציגע פּראַזע וועגען בילדען דיא קלאסען פּון וועלכע עמיגראַנטען און קאלאָניס־טען ווערען גענומען. אבער ווער זיינען דיזע קלאַסען? דאָס איז דיא אללגעמיינע בעפּעלקערונג, דיא מאסען, און איהר קאנט אַלזאָ האבען סקולס פּאר אַלעמען, איהר קאַנט צום ביישפּיעל גאנץ רומעניען בעזאָרגען מיט אַ סקול סיסטעמע, און אויב אַ פּאָר פּון אייערע שיללער זאָלען אמאָל עמיגרירען,—האט איהר זיי ניט פּאָר־בערייטעט פּאר עמיגראַציאָן? אַ מעהר פּערדרעהטער פלפול איז נאָך קיין מאָל ניט ארויפּגעוואָרפּען געוואָרען אויף איין אונשולדיגער הויז אַף לאָרדס. מיידזאָר עוואַנס גאָרדאָן—וועלכער, ניט וויא דיא הירש טראַסטים האט געוואָלט זעהען זאַכען מיט זיינע אויגענע אויגען אום צו טאָן זיין פּפליכט אין דיא עליען קאָמיסיאָן—זאגט מיר, דאָס אין אללגעמיין גענומען, דיא וואָס ווערען פּון דער יק"א געלערנט דיא עמיגרירען ניט, און דיא וואָס עמיגרירען—לערנען ניט אין דיא יק"א'ס סקולס. פּיעל ארענטליכער וואָלט געווען צו

זאָגען אָפּען: עמיגראַציאָן האָט ניט געלונגען, לאמיר פּראָבירען פערלייכטערען דיא אידען אויפֿין אָרט. וואָלט דיא יק"א ווירקליך געגלויבט דאָס בילדונג פירט צו עמיגראַציאָן וואָלט זיא פערלאנגט ערלויבענים צו עפּענען טעכנישע סקולס און מאָדעל פאַרמס, און דיא אידישע קאָלאָניעס וואָלטען געשפּייזט געוואָרען פֿון דיזע אינ־סטיטוציאָנען, פונקט וויא דיא נייווי פֿון דיא טריינינג שיפּס, און וויא דיא פּראָווינצען ווערען בעזארגט מיט דזואיש־קאָלעדזש רבנים; אַ דירעקטע ליין וואָלט דאן געווען צווישען בילדונג און עמיגראצ־יאָן. אבער ניין. דיא יק"א דארף צוערשט בעשטעטיגען איהרע ניט געזעצליבע ביינק אינדוסטריען און פּעקטאָריעס. און אזוי ווערען זיי אללע אַריינגעשטופּט צוזאמען אלס זאכען וואס פאסען צו דיא אידישע עמיגראציאָן. וויא אזוי אַ קרעדיט־באנק לערנט אויס דיא אידען צו עמיגרירען—וויים איך ניט, סיידען דאס גיט זיי אַ וואונק צו אנטלויפען מיט דיא געליהענע געלד. אינדוסטריען און פּעקטאָריעס העלפֿען געוויס גיכער אידען צו האַלטען אויפֿין אָרט ווידע־ צו עמיגרירען. מאָדעל לאדזינג הייזער זיינען אויך ניט אַזעלכע זיכערע מיטלען צו בעשאפֿען עמיגראציאָן; אַרטיפֿיציעלע בלומען פֿעק־טאָריעס גיבען געוויס ניט ארויס אמתע גערטנער. דאס וועט נעהמען אלע מר. לוסאדא'ס שפּיצלאך אריינצוברייננגען אלע 193 אינסטיטוציאָנען אונטער דעם יעצטיגען ביילל, אויב זאגזאר ער שלעפּט איהם דורך פּאַרלאַמענט. אזוי וועט אויך ניט מר. וויינבערג, דער וואנדערנדער מלאך פֿון דיא יק"א, קענען פֿליהען איבער דער וועלט זוכען וועמען צו בענשען. אויב אבער דיא יק"א מיינט ווירקליך אָרענטליך אין דיא ווערטער „פֿון בילדונג צו עמיגראציאן", דאן איז

דער ביילל אין גאנצען איבעריג,

ווייל קיינער וועט ניט לייקענען דאס דער צופאסען דיא קאָלאָניס־טען צו עמיגראַציאָן קומט אריין אין דער פּאָגראם פֿון אַ קאָלאָ־ניזאציאָנס געזעללשאפֿט. אנשטאט איך זאָל דאס לייקענען האָב איך שטענדיג געזאָגט דאס באראָן הירש'ס גרויסער אירטהום איז געווען צו נעהמען זיינע קאָלאָניסטען רוי, ניט געלערנט צו לאנד־ארבייט. און דאריבער, אויב דיא יק"א'ס אינסטיטוציאנען וואָלטען

ווירקליך געווען זאכען וואס פאסען צו קאָלאָניסטען צו עמיגרירען בין איך זיכער דאס סיר עדווארד פריי וואלט זיי קיין מאָל ניט ערקלערט פאר אונגעזעצליך. ווייל די אָריגינעלע מעמאָראנדום ערלויבט אויסדריקליך דיא בילדונג פון עמיגראציאנס אגענטורס בעצאהלטע קאמפאנעס א.ז.וו. אזעלכע וואס גיבען זיך אב מיט לערנען דיא עמיגראנטען. דיעזע אינסטיטוציאנען וואלטען גע־פיהרט דירעקט פון בילדונג צו עמיגראציאן. אבער וואס סיר עדווארד פריי האט ערקלערט פאר אונגעזעצליך, זיינען אזעלכע וואס האבען מיט עמיגראציאן ניט צו טאן, און דעריבער דער נייער ביל, אדער ער איז איבעריג, אדער דאס איז אַ שווינדעל, און אויב דאס געהט זאגאר דורך פארלאמענט וועט עס דאך איבערלאזען דיא יק"א'ס אונטערנעהמונגען אונגעזעצליך.

אזוי פיעל פאר מר. לוסאדאס שפיציגער קעפ'ל.

איך בין נאך אבער מיט'ן ביל ניט פערטיג. ווייל דיא צווייטע אויסגאבע האט נאָך אַ וויכטיגערע ענדערונג. איהר ווייסט דאס צוויי מיליאָן פון דאס געלד איז דער אריגענעלער קאפיטאל פון דער אסאָסיאיישאָן, און דאס זיעבען מיליאָן איז נאכהער צוגעגעבען געווארען דורך אַ טראסט דיעד. מר. לוסאדא'ס ערשטער ביל האט פערדעקט דיעזע ביידע סומען און ביידע דאָקומענטען. אין צווייטע עדישאן אבער איז דיא זיבען מיליאָן פון טראסט־דיעד אין גאנצען ארויסגעווארפען. און מר. לוסאדא ערקלערט גאנץ אָפען צו דיא אנגלא דשואיש אסאָסיאיישאן, דאס מיט דיא זיבען מיליאן—וואס איז איבערגעלאזען געווארען אויסדריקליך פאר דיא רוסישע אידען—קענען זיי טאָן וואס זיי ווילען, און דאס אלס פאקט, דיא גאנצע אבזיכט פון ביל איז נאר זיי צו געבען די מעגליכקייט צו פערווענ־דען דיא צוויי מיליאן פונקט וויא זיי זיינען שוין בערעכטיגט דיא זיעבען מיליאן צו פערווענדען. אבער אט דא האט מר. לוסאדא ווידער איין אירטהום. איך האב נעקראגען דעם דיעד אָף טראסט, און אבוואהל דארטען שטעהט ווירקליך אז דיא זיעבען מיליאן דארף בענוצט ווערען צו העלפען דיא רוסישע אידען, גיט עס צו דיא ווערטער „און הויפטזעכליך צו העלפען דיא רוסישע אידען, צו עמיגרירען". מר. לוסאדא לייגט דעם אקצענט אויף

העלפען; איך לייג דעם אקצענט דארטען וואו זיין ארט איז: אויף דעםווארט הויפטזעכליך.

וואס מיינט „הויפטזעכליך"?

הויפטזעכליך—מיינט גיט אַ העלפט אדער דריי פֿון דיא זיעבען, דאס מוז מיינען צום ווענינגסטענס וועלכע פֿינף פֿון דיא זיעבען. סיידען דעריבער אז מר. לוסאדא קען בעווייזען דאס פֿינף זיבענטעל פֿון דיא איינקינפֿטע ווערט פֿערוועגדעט פֿאר דיא עמיגראציאן פֿון דיא רוסישע אידען—און איך ווייס גענוג פֿון באלאנס שיט צו זיין איבערצייגט אז ער קען אזא זאך ניט דערווייזען—זאל ער בעסער גיך דיזע אוועקגעווארפֿענע שטיק פֿון בילל צוריק אריינ־שטעלען און מאכען אַ דריטע אויסגאבע. דיא ערקלערונג וואס ווערט געמאכט אין דיא ערשטע קען ניט אוועקגעווארפֿען ווערען אין דיא צווייטע און מוז אריינגעשטעלט ווערען אין דיא דריטע אבער וואס רייד איך? אין דיא פֿיערטע אויסגאבע האב איך געדארפֿט זאגען. ווייל אַ דריטע איז שוין דאָ מיט דיא ווערטער „אויסער אייראפאַ" אריינגעגעבען ניט צו צולאָזען עמיגראַנטען אהער צו קומען, דיזער צוזאץ געגען וועלכען בעקאנטע פֿילאנטראפען וויא מר. הערמאַן לאנדא און מר. מאקאטא האבען פראטעסטירט אויס גרויס הערציגע גרינדע, איז דיא איינציגע זאך וואָס רעפרעזענ־טירט ריכטיג באַראָן הירש'ס פערלאַנג, אין דעם אַריינשטעלען דאס אין דיא יק"א בילל איז

יק"א'ס גרעסטע איראָניע.

באַראָן הירש איז געווען אזוי אנגסטיג אַרויסצונעהמען דיא אונטער־דריקטע אידען פֿון אייראָפאַ דאס ער האָט ניט געוואָלט ערלויבען אַרויסצונעהמען זיי פֿון איין ארט און בעזעצען אין צווייטען. זיינע טראַסטים פאָלגען איהם פינקטליך: זיי נעהמען ניט ארויס דיא אידען פֿון איין טהייל אייראָפאַ נאכ'ן צווייטען—זיי נעהמען זיי אין ערגעץ ניט ארויס, זיי לאָזען זיי נאר איבער אין אייראָפאַ דאס עראיננערט דיא גגעשיכטע פֿון דיא נאר וואס אנגעקומענע קריסטליכע דיענסט מיידעל וואָס דיא אידישע בעלהבית'טע האט איהר אנגעזאָגט זיא זאָל אכטונג געבען און ניט אויסקאכען דיא הוהן אין מילכיגען,

ווען מען האט געגרייט צום טיש האט זיך קיין הוהן ניט געוויזען. „וואו איז דיא הוהן?" האָט דיא מיסעס געפרעגט. „זיא איז רוי, איהר האַט מיר אנגעזאגט ניט צו קאכען אין מילכיגען." און אַזוי האט זיא דאס אין קיין זאך ניט געקאכט. דא איז אבער נאך איין ערגערע זאַך, ווייל וויא דער פאראַגראַף שטעהט יעצט בעט דיא יק"א ערלויבנים צו שטיצען סקולס, גרינדען פאַרמס, קרעדיט באַנקען און פעקטאריעס א.ז.וו. וועלכע זאלען פארבערייטען דיא אידען צו עמיגרירען און זיך בעזעצען אין ערטער אויסער אייראָפּאַ. וויא אַזוי קען אבער איין אינסטיטוציאָן אייך פאָרבערייטען זיך בעזעצען אין ערטער אויסער אייראָפּאַ? אויב איהר זייט פאַסענד פאר אַ פאַרם אָדער אַרבייט אין קאַנאַדאַ זייט איהר אויך פאַסענד פאַר אַ פאַרם אָדער אַרבייט אין ענגלאנד. דאס איז פונקט ווי צו ריידען פון אַ טריינינג שיפּ וואָס לערנט אויס מאַטראָזען צו דיענען אויף אירגענד וועלכע שיף אויסער ענגלישע; אדער אַ סקול וואס לערנט אויס

קאכען היהנער אויסער איז מילך.

איהר דארפט ניט פערגעסען אז דאס איז ניט אַ פאַראַגראַף וועגען עמיגראַציאָנען נאר וועגען בילדונג, און אַזוי וויא דיא בעהויפּטונג דאס דיא בילדונג פיהרט צו עמיגראציאן איז ניט מעהר וויא אַ שווינדעל, און אזוי וויא אַ שווינדעל רעכענט זיך שטענדיג אב מיט דיא וואָס בענוצען זיך מיט איהם—האבען מיר דיעזען וואונדער־באַרען רעזולטאַט, דאס יעדער איד וואָס האָט אַטענדעט דיא יק"א סקולס אין רוססלאנד, רומעניען. אדער גאליציען אָדער האט גע־אַרבייט אין דיא פעקטאָריעס, אָדער געליהען געלד פון דיא קרעדיט ביינק. האָט געארבייט ביי דיא אַרטיפיציעלע בלומען. אדער האט געוואהנט אין דיא מאדעל לאָדזינג הייזער, אדער געשנארט פון מר. וויינבערג—איז פיר אימער אויסגעשלאסען זיך צו בעזעצען אין אירגענד וועלכען טהייל פון אייראָפּאַ, ווייל ער איז לויט דיא ווער־טער פון בילל פאָרבערייטעט געוואָרען צו עמיגראַציאָן דורך דיא הירש מילליאָנען. אויב דעריבער איינער פון דיעזע לייט, איבער וועמעס בעוועגונג דיא יק"א האט ניט דיא מינדעסטע אויפזיכט, זאל ווען עס איז געפונען ווערען דא, וועלען דיא מראסטים קומען

אונטער די קלאגע פון ברעכען די ענגלישע געזעצע. ווירקליך מר. לוסאדא וואָלט פיעל בעסער געטאָן ווען ער וואלט די גאנצע זאך צו רוה געלאסט. די אלטע מעמאָראנדום און דיעד אָף טראסט אָבוואהל דאס איז צוזאמען געשטעלט אזוי שלעכט וויא דער נייער בילל ענטהאלט דאך אלעס וואס זייא האבין נייטיג ניט נאר צו עמיגראציאן נאר אויך צום ציוניזם. און דאך ווען איך האב בעמער־רקט אז

דיא מילליאנען זאלען צום ציוניזם בענוצט ווערען.

האט מיר מר. לוסיאן וואלף אנגעקלאָגט אין טרייבען א געמיינע און נידעריגע מאַנעוורע. נון, לאָמיר זעהען באראן הירש האט איבער־געלאָזען צוויי מיליאן בלויז פאַר עמיגראַציאָן און זיעבען מילליאן הויפטזעכליך פאר עמיגראציאָן. אָבער דערפאַר וואָס דיא קאָלאָניעס אין ארגענטינא און קאַנאדא האבען זיך ניט איינגעגעבען איז דאס איין אורזאכע צו פערצווייפלען און אוועקלייגען דיא הענד? וויא זאָ וואַגט איהר דיא הענט אוועקלייגען ביז איהר האט פרובירט דיא לאנד וועלכע דעם אידענס הארץ איז געניגט? אָבער האט פיעלייכט באַראָן הירש פאלעסטינא אויסגעשלאסען? דורך אויס ניט. ער האט בלויז איראָפאַ אויסגעשלאסען און פאַלעסטינא איז ניט איראָפאַ (ווענינגסטענס דערוויילע). מר. לוסיאן וואָלף זאָגט דאס ער האט אונז ציוניסטען בעוואונדערט בעפאָר מיר האָבען אנגעפאנגען צו ריידען וועגען 'געלד, אבער ווען איז דאס געוועזן? איז דענן ניט געוועזן אונזער ערשטע אידעע צו גרינדען דיא אידעשע קאָלאָניאַל טראַסט? מען זאָגט אויך דאס מיר האבען אנגעפאַנגען אלס אידעאליסטען און מיר האָבען זיך גיענדיגט אין אנגרייפען דיא דיא מילליאָנערען, אבער פאַרוואָס גרייפען מיר זיי אן? דאס איז דערפאר וואס זיי גיעבען אונז ניט זייערע מילליאָנען. אין געלט איז קיין זאך ניטאָ וואָס זאָל זיין געגען אידעאַל. געלד איז ניט מעהר וויא אַ ווערקצייג איין אידעאל צו גרייכען. אין פערלאנגען געלד בעטען מיר ניט צו קויפען דערפאר שאמפאניער וויין אדער דינגען אַ באָקס אין דיא אָפּעראַ; מיר פערלאנגען געלד צו קויפען אַ סאָבע צו אקערען, פאַ־ אַ ראָד צו־שטיפען. איך האָב געזאָגט:

„געלד, מוסקעלן, און מאָראַל", און איך האַלט זיך דערביי. גיט אונז געלד מיר זאָלען ענטוויקלען אונזערע מוסקעלן און פֿערריכטען אונזערע מאָראַלען. אַז איך וואלט עס געשטעטעט פֿערקעהרט „מאָראַל מוסקעלן און געלד". וויא מיינע קריטיקער פֿערלאַנגען, וואָלט דאָס אויסגעזעהען דאָס מאָראַל און מוסקלען זיינען ניט מעהר וויא מיטלען צו מאַכען געלד. ניין, געלד איז ניט מעהר וויא דער אנפֿאַנג פֿון אונזער בעוועגונג, דיא ענדע איז אבער— מאָראַל צו זאגען דאס מיר הערען אויף צו זיין אידעאַליסטען וייל, פונקט וויא לאנדאנער האָספיטעלער קענען מיר אונזער אַרבייט ניט אנפֿיהרען אָהן געלד, איז ניט מעהר וויא קינדערישער אונזין. דיא אידען האָבען געליטען גענוג דערפאר וואָס דיא קריסטען האָבען געבאָרגט אונזער געלד און האבען אונז פֿערהאַסט דערפֿאַר וואָס מיר האָבען זיי געליהען אבער ווען אידען אליין פאנגען אן צו האַנדלען ווענען געלד

איז דאס משיח'ס צייטען

דיא הירש טראסטים זיינען גוטע מענשען, און זיינען פונקט אַזוי אַנגסטיג וויא איך צו פֿערברויכען דאס געלד פֿאַר דיא בעסטע אידישע נוצען. דיא אידעע אַז איך וויל זיי איינשרעקען אָדער איבערשרייען זיי זאָלין העלפֿען ציוניזם איז לעכערליך; אויב איך קען זיי איבערוויזען ווענען זייער פֿפליכט בין איך איבערצייגט אז זיי וועלען דאס טאָן, ווי עס פאסט פֿיר עהרענהאַפֿטע מענער. ערלויבט מיר אַלזא פֿארצולייגען פֿאר אייך און פֿאַר זיי דיא אויזאַבען פֿארוואס זיי קענען זיך ניט ענטזאגען פון צו העלפֿען אונז.

מיר מוזען געהען צוריק צום יאהר 1891. אין דעם יאהר איז דיא אויפֿמערקזאמקייט פֿון דער גאנצער וועלט צוגעצויגען געווארען צו דעם נייעם משה וואָס האָט זיך בעוויזען דיא אידען פֿון דיא לענדער פֿון גלות אַרויסצופֿיהרען. מען זאָגט דאס דיא בעסטע געשיכטע פֿון דיא מאָדערנע ענגלאנד איז צו געפֿינען אין דיא בילדער און צייכענונגען פֿון דעם הומאָריסטישען זשורנאַל „פאנטש". און איין אוסצוג פֿון דיעזען קאָמישען זשורנאַל קען אייך דעריבער אַ ריכטיגערען איינדרוק פֿון דעם וואָס מענשען האָבען

געפֿיהלט וועגען הירשעס פלענער ווידער אַ פּאַק געדיכטע צייטונגס ארטיקלען. אין דיעזער קאמישער צייטונג, דאַטירט 26טען סעפּ־טעמבער 1891. איז געווען אַ קאַרטון וועלכע רעפּרעזענטירט דעם עלעגאנט פֿערפוצטען באַראָן וויא ער פֿיהרט אַ מחנה איינגעבויגענע רוסישע אידען צו דיא פֿערשפּראכענע לאנד אונטער דעם בילד זיינען געווען דיא פֿאָלגענדע פֿערזען געשריבען פֿון אַ קריסטליכען פּראָפֿעסאָר פֿון געשיכטע אין קעמברידז, אונטער דער אויפֿשריפֿט:

דער מאָדערנער משה.

דער רייכער משה, דער נייער ערלעזער,
פֿיהרט אַוועק דיא אידישע נעזער,
פֿון דעם רוס'שען פּרעה'ס האַנד,
פֿאָרווערטס צו'ר פֿערשפּראכענער לאַנד!

ניט דורך מכות, ניט דורך וואונדער
האָט ער זיי בעפֿרייט אצונדער
דער בעפֿרייאונגס־שטעקען—וואונדערבאַר!—
דאס איז די מאַכט פֿון דעם דאללאר.

פֿון דיא שטעדטלעך געלד־פֿערלייהער
וועלען יוערען אַקער־בויער,
און מיט דעם שוויס אף זייער שטערן
פֿון ניו־דשערזי'ס באָדען זיך ערנעהרען.

עס וועט אויך צוואַר ניט הירש'ס פֿערמעגען
מילך און האניג ארויסקריגען
פֿון דעם מוסקיטען־פֿולען זאַמד
אין ניו־דשערזי'ס פערשפּראָכנער לאנד.

דאָך עס קען דורך מיה' געלינגען
דיעזע ישועה צו פֿאָללברינגען
פֿון דעם פּאָלנישען יוד' דעם שוואַכען
אַ שטאָלצען, טאַפּפֿערן מאַנן צו מאַכען.

עס מעגען פֿרומע קריסטען בעטען
פֿאַר דעם וואָס זוכט זיין פאָלק צו רעטען
אויס דער קנעכטשאפט פון דעם צאר;—
זאָל ער זיין געבענטשט דערפאר.

דריי זאכען זיינען דא צו בעמערקען: דער פלאן איז עמיגראַצ־יאָן; דיא עמיגראציאָן איז פֿון רוסלאַנד; און דיא ירושלים—איז ניו-דשערזי אָבער דער פאָעט האָט ריכטיג פראָפֿעצייעט. אַ מאָנאַט בעפֿאר ער האַט די פֿערזען געשריבען איז די וואודביין קאָלאָניע אין ניו-דשערזי געגרינדעט געוואָרען. היינט, מיט 12 יאהר שפעטער האָט דיא קאָלאָניע טויזענט זעעלען מענער, פֿרויען און קינדער. דאָ וויא אַנדערש וואו האָט דער באַרג אַ מויז געבאָרען. אָבער איז דיא בילד ריכטיג? האָט דער באַראָן געטרוימט וועגען אַזאַ גרויסע וואַנדערונג? האָט ער געוואלט זיין דער מאָדערנער משה? ווי איהר ווייסט האָט דער באַראָן זיך ניט ארויסגעדרעהט פון די הענד פֿון אינטערוויוער. אָבער קענען מיר דעם אינטערוויוער גלייבען?— בלויז ווען די אינטערוויו איז מיט אַ זיבערען מאַנן. דאס איז גליקליך אז

דעם באראן האט לוסיאן וואלף אונטערוויועד.

און דאס איז וואס מר. לוסיאָן וואָלף האט דער וועלט דערצעהלט דורך דיא „דיילי גראפיק", אין 7-טען דזוליי 1894, ווען דיא אר־גאנטינער קאָלאָניעס זיינען שוין געווען רעכט אין ארבייט צייט אַ יאהר דריי, מר. לוסיאן וואולף גיט זיין אינטערוויו דיא אויפשריפט „דער נייער משה" ער דערצעהלט וויא ער האט דעם באַראָן גע־פונען זעהר אויפֿגעלייגט און פֿרייליך אין זיין הויז אין פיקאדילי. די הויפט שוויריגקייט איז געווען איבערגעקומען, אבוואהל זיי זיינען געווען גרעסער וויא מען האָט פֿאָראויס ערווארטעט. „מיינע הענד זיינען געווען געצוואונגען דורך דיא פלעצליכקייט פֿון דיא רוסישע פֿערפֿאָלגונגען". האט דער באראן ערקלערט דערצעהלענדיג וויא אזוי זיי האבען געמוסט אנפֿאנגען אויף לאנד וואו מען האט גע־דארפֿט גראבען 25 יארד טיעף ביז מען האט געפֿונען וואסער. „עס איז יעצט דאָ אַרוסישע קאָמיטע וואס קלויבט אויס פֿאמיליעס פֿאר

אונז." ער האט דערצהעלט דאס ער האט 3000 פערזאן צושפרייט אין זיבען קאָלאָניען און האט ווייטער פֿארטגעזעצט „איהר דארפֿט געדענקען דאָס מיט דעם גאַנצען ערפֿאָלג וואס איך האב געהאַט בין איך דערוויילע ניט מעהר וויא ביי דעם אנפֿאנג פֿון מיין אונטערנעהמונג. דיא לאנד וואָס איך האב קען אויפֿנעהמען נאך וועלכע פֿינפֿצעהן טויזענד פערזאָן. אבער וואָס איז דאס? אַ הייפֿעל. איך מוז האבען א גרעסערען שטח לאנד. אַספּעציעלע קאמיטע וועט קירצליך אַוועקגעשיקט ווערען צו שטודירען אפלאן פֿון קאָלאָניזאציע אויף א גרויסען שטייגער און צו קויפֿין צום וועניגסטען דריי אדער פֿיער מיליאן אקער לאנד. אונטערדעסען וועל איך זעהן יעהרליך ארויסצושיקען וועלכע פֿיער אדער 5 טויזענד מאנן. אין צוויי יאהר ארום האף איך איינצולאדען דיא הויפט רעפרעזענטירטע פֿון דיא אייראפעאישע און אמעריקאנישע צייטונגען

צו זעהען דיא קאלאניעס

און זיך איבערצייגען אליין אויב דיא אידען זיינען ניט פאסענד צו בעסערע זאכען וויא האנדעל".

עס זעהט אויס דאס מר. וואלף האט זיך דערשראקען פֿאר דיעזען גרויסען פלאן, ביי איהם אין הארצען איז נאך געלעגען דיא צווייטע האָפֿענונג פֿון פֿערבעסערען דעם צושטאנד פֿון דיא רוסישע אידען אויף זייער אָרט. „איז דאָ אַ האפֿענונג פֿאר ליכטיגערע טעג פֿאר דיא אידען אין רוסלאנד?" האָט ער געפֿרעגט. „קיין האָפֿענונג ניטאָ, וועניגסטענס פֿאר אַ גאַנץ לאנגער צייט"—איז געווען דעם באראָנס ענטפֿער—„דיא פֿערפֿאלגונגען זיינען איינגעווארצעלט אין דעם יעצטיגען צושטאנד פֿון רוסלאנד. ווען אבער מיין פלאן לאזט זיך אויס איין ערפֿאָלג, וועט רוסלאנד פֿלאמען דאס געזיכט פֿאר שאַנדע. א צייט וועט קומען ווען איך וועל האָבען פֿון דריי ביז פֿיער הונדערט טויזענד אידען בעזעצט אויף זייער לאנד אין ארגענטינא פֿריידליכע און געאכטעטע בירגער, אֹ קוועלע פֿון רייכטהום פֿאר דאס לאנד, מיר וועלען דאנן קענען אנצייגען מיט דעם פֿינגער אויף דעם אונטערשייד צווישען זיי און זייערע ברידער וועלכע ווערען דעמאָראַליזירט פֿון דיא פֿערפֿאָלגונגען, וואָס וועלען

דיא אַנטיכעמיטען דערצו זאגען ? איך בין בעשלאָסען ניט אָבצוזשטעללען זיך אין מיטען פֿון דיזער אַרבייט, אויב מיין ענערגיע אָדער מיין גליק קאָן דאָס אויספיהרען, גלויבט מיר דאָס דיא גאַנצע אידישע בעפעלקערונג פֿון רוסלאנד

וועט פֿון לאנד ארויסגענומען ווערען"

אין צוויי יאהר צייט אָבער, אַנשטאט דעם גרויסען פרעס וויזיט צו דיא אידישע קאָלאָניעס—האָט דיא פרעס געהאַט צו רעפּאָרטירען באַראָן הירשעס טויט, און אויך זיין פלאן וואָס איז מיט איהם געשטאָרבען און בעגראבען געווארען.

דיא ערשטע זאך וואָס די טראַסטים האָבען געטאָן—זאָגט מר. לוסאדא—איז געווען אבצוהאלטען דיא עמיגראציאָן נאך ארגענטינאַ, דאָ זיינען געווען 3000 זעלען אין 1894 ; אין 1903 זיינען ניט מעהר דא וויא 4274

אָבער פֿיליכט איז דיא בעסטע אינטערוויו ניט גענוגענד אַלס געריכטליכע עדות, איז דא פֿיליכט אַ סטייטמענט אונטערצייכענט פון באַראָנס אייגענע האַנד ? איך האָב דאָס אייך אויסגעפונען. דאָס איז געדרוקט געוואָרען אין דיאַ „נאָרטה אמעריקאן רעוויו" מיט דריי מאָנאט בעפֿאָר דיא קאָמישע פֿערזען זיינען ערשינען אין דיא „פאנטש". אין דעם ארטיקעל ערקלערט באַראָן הירש זיין אבזיכט און שרייבט פֿאָלגענדעס : „דאס איז מיין טיפסטע איבערצייגונג דאס איך מוז זיך בעטראכטען נאר אלעס דער אדמיניסטראטאָר איוף אַ ווילע איבער דעם רייכטהום וואס איך האב צוזאָמען געקליבען . . . . . איך בין שטארק געגען דיא אלטע סיסטעמע פֿון וואַרפען צדקה וואָס פראָדוצירט בלויז בעטלער... מיין העכסטער אידעאל איז צוריק אויפלעבען דיא אידען וואָס זיינען אונטערדריקט פֿאַר טויזענדע יאָהרען לאנג, וועלכע ווערען דערטרונקען אין עלענד און הונגער".

דאס איז געווען דעם באראנס העכסטער צוועק.

אונגליקליכערווייזע האט ער ניט געוואוסט וויא דאס צושטאנד צו ברייגגען, ער האט ניט געהאַט דיא פאליטישע געניע, אויסצופיהרען זיין וואונש. ער איז געווען אַ גוטער מאַנן, ער האט

פעשטאנען וויא אזוי צו פּלאנען רעלוויים — אבער אַ וועג וואס זאָלל פיהרען צוריק זיין פאָלק צו ווידערגעבורט דאס האט ער ניט גע־וואוסט וויא צו מאכען. ער האט געוואלט זיי זאלין זיך צוריק נעהמען צו אַגריקולטור. אומקעהרען אַ צו אונגעדולדיגע ראסע צו לאנגזאמע און געדולדיגע פּראָצעסען פון דער נאטור. אָבער צום בעדויערען איז ער אליין געוועזן אַ קינד פון דער גהעטאָ, ניין ער איז געוועזן דער גרעסטער טרוימער וואס די גהעטאָ האָט פאר דורות לאַנג געהאט. איינער פון זיינע חלומות איז געוועזן דאס ער קען מיט איין קלאפּ ארויס נעהמען דיא אידען פון דיא ענגע גהעטאָס, אוועקווארפען זיי אין איינזאמע פאַרמס, אין דיא ענדע פון דער וועלט און זיי זאלען אויף אַמאָל ווערען גוטע קאלאניסטען. און דאך, וויא זאנדער־באַר דאס איז אַז ער האָט ניט איינגעזעהען אַז פּאלעסטינע איז דיא איינציגע לאנד וואס קען דיא אידען צוציהען, ווייל אין דעם זעלבען ארטיקעל זוכענדיג איינצווייזען אַז אידען זיינען צו לאנד אַרבייט פעהיג צייגט ער אן אויף דיא אַמאָליגע אידען אין פּאַלעסטינאַ וואס זיינען געווען אויסגעצייכענטע לאנד־ארבייטער, אז זיי האבען זיך געזאָרגט פאר זייערע פעלדער

אזוי לאנג וויא זיי זיינען געווען פּאליטיש פריי.

זיי האָבען געטריבען זייערע שטאַדעס און זיינען געווען פעהיגע אַרבייטער. אָבער טראץ זיין שיר ניט אַרויפפאַלען אויף דיא ריכטיגע לעזונג פון דער אידישער פראגע: „איין עפענטליך רעכטליך געזיכערטע היימאטה אין פּאלעסטינאַ" האָבען פיעלע זאכען זיינע אויגען פערבלענדעט ער זאל דיא ווארהייט ניט ארויסזעהען. זיינע אייגענע עקספּערימענטען אין אַרגענטינא קומען ניט דורך אויסקליי־בען, נאר דורך אַ בלייזען צופאַלל. ער האט געהאַט איבערגענומען מאַנכע שטר מכירה'ס פון לאַנד אין אַרגענטינא וועלכע זיינען געווען צוזאמען מיט אנדערע ארטיקלען אין דיא מוריעטא באַנקראָט, ער האט דארטען אלעס בעזאָרגט פאַר קאָלאָניעס. ער האט אבער ניט אנגעפאנגען צו דענקען וועגען מארקעטס, און אָנשטאט צו היטען זיך ניט צו פערבעטלערען דיא אימיגראנטען. אנשטאט צו ברייננגען זייערע פהיזישע און מאָראלישע ווידער־געבורט, זיינען

דיא ערשטע שריט געמאכט געווארען אויף אַ שלעכטען ארט. איהר דאַרפט נאר הערען ריעזען מאנןריידען צו מר. לוסיאן וואלף און איהר קענט פערשטעהען וויא אונמעגליך ערפאָלג איז דא. יעדע גרופע פון פונפציג פאמיליען בעזארגט מיט א רעבי'ן און אַ דאקטאר בילדעט אַ געמיינדע פאר זיך אליין. ביין אראבגעהען פון שיף ווערט יעדע פאַמיליע אוועקגעפיהרט נאך איהר הויז וועלכע איז פערטיג אין יעדען פונקט מיט זעקס ארער אכט אָקסען אין שטאַל, צוויי סאבעס און צוויי וועגען אין שייער און וועלכע 190 אקער לאַנד אבגעריינינגט און געגרייט פאר זיי.

האט איהר ווען געהערט פון אזא מערכעו געשיכטע

אַ סך פון דיא אידען זיינען אראבגעקומען פון דיא קעלערען פון דיא רוסישע סלאַמס אין א שיף וואס זיי האבען אין זייער לעבען ניט געזעהען. זיי זיינען געפאהרען איבער איין אונענדליכען ים, און ווערען אראבגעווארפען אין אַ מאגישען פאַלאַטס פערטיג מיט אלע ברעקעלאך. אלע בעטען געבעט, דיא טישען געגרייט, דיא זייגערס געהען; מען ווייסט זיי דיא שטאלען וואו זיי זעהען שרעק־ליכע חיות מיט גרויסע הערנער וואָס מען זאָגט זיי דאָס זיינען אָקסען; ארום דעם שפרייטען זיך אויס לאנקעס און פעלדער וואס מען זאגט זיי אז דאס איז זייערע. דאס איז זעהר ריהרענד, דאס זעהט אויס וויא א געשיכטע פון טויזענט און איין נאכט, און דער באַראָן—אַלס דער גוטער מלאך. אָבער דאס איז נאך ניט אין גאנצען. דיא בעסטע שטיקל קומט וויי טער. „אזוי פאָלקאָם איז דיא אַריינדזמענטס—זאגט דער באַראָן—דאס אויף מארגען וויא דיא קאָלאָניסטען קומען אן געהען זיי אוועק צו דער אַרבייט". זיי האָבען נאך ניט אויפגעהערט צו רייבען דיא אויגען פאר גרויס וואונדער—און זיי ארבייטען שוין אויף זייער אייגענע לאנד. אבער צום בע־דויערען, אַזאַ וואונדערבאַרע מעכאַניזם קען פון אנפאַנג אן ניט אַרבייטען. דער באַראָן האָט ניט פערשטאנען דאַס לאַנד ארבייטער קענען ניט באשאפען ווערען וויא שפיעל־צייג אין אַ פעקטאריע עס איז אָבער מעגליך דאָס דיא ריכטיגע אורזאכע פון זיין אונגע־לונגענהייט איז וואס

ער האט געארבייט אליין

דער איד האָט ניט געוואלט געהן נאַך ארגענטינאַ, און קיינער אויסער דעם באראן האָט איהם דאָרטען ניט געוואלט זעהען, און דער באראָן איז געווען געצוואונגען צו טאָן אלעס אליין. „מיין הויפט שוועריגקייט—האָט ער ערקלערט צו מר. לוסיאן וואלף—איז געווען דיא גאנצע צייט צו געפינען פעהיגע העלפער. דיא אָרעמע אידען וועלען אלעס טאָן פאר מיר, דיא מיטעל־קלאס איז צופרידען און שלעפעריג, און דיא רייכע, אה דיא רייכע! ווען אַ איד ווערט רייך איז ער ניט לענגער אַ איד". דער באראָן פעררעכט דיפלאָמאטיש זיין בעמערקונג צולייגענדיג „אויסער אין ענגלאנד". אַבער דאָ נאך אַמאָל זעהט איהר וויא ער האָט זיך ניט ווילענדיג שיער אנגעשטויסען אויף דיא געהיימנים פון ציוניזם: פערבינדונג מיט אנדערע.

עס איז אונמעגליך צו געפינען אירגענד וואו אין דעם באראָנס ווערטער אַ רעכטפערטיגונג פאר דיא יק"א'ס פעקטאריעס, קרעדיט בענק א.ז.וו. דיעזע אינסטיטוציאָנען מעגען ווירקליך בעשאפען ווערען, אָבער ניט אין דיא לענדער פון אונטערדריקונג, נאר אין אידישע קאָלאָניעס. ווירקליך דער באַראָן אין זיין אייגענעם אַרטי־קעל ווייזט איין דאס ער האָט שוין געגרינדעט סקולס אין גאליציען און אין דעם אריענט, אָבער זיין יעצטיגער פלאן איז אויף אַ פיעל גרעסערען מאַס־שטאַב און אין גאַנצען אַנדערש פון דיא וואָס זיינען פריהער אנגענומען געוואָרען.

דיא טראַסטים זיינען בערעכטיגט איין אויסרייד צו געפינען אין דעם באַראָנס שלעכטען אנפאַנג. און אין אַ מעמאָראנדום וואָס לעזט זיך אזוי וויא דאס וואלט געווען ניט נאר געשריבען דורך לויערס נאר פיר לויערס; זיי זיינען אין גאנצען בערעכטיגט צו גרינדען אינסטיטוציאָנען זאָגאַר אין רוסלאנד און גאַליציען, וואס פיהרען דירעקט צו עמיגראציאן. אבער ארויסצוואַרפען אין גאנצען עמיגראציאן צוליעב פערלייכטרונג אויפ'ן אָרט—דאס קענען זיי ניט טהון. איך געפין דאס דער באראָן ווידערשפרעכט זיין אייגענע מע־מאָראַנדום ריידענדיג אין זיין ארטיקעל פון 1891 אזוי וויא זיין

מעטהאָדע איז נאר פֿאר דיא וואס ווערען אויסגעוויעזען פֿון זייער לאנד. אבער אויב אזוי וואס פֿאר אַ היים האט דיא יק"א פֿאָר־בערייטעט פֿאר דיא אויסגעוויעזענע ? וואס פֿאר אַ היים האָבען זיי אנגעגרייט פֿאר דיא נאר וואס אויסגעוויעזענע פֿון רומעניען ? ניט זאָגאַר ארגענטינאַ אליין. אָבוואָהל מאנכע אונגליקליכע זיינען אהין געלאָפֿען גלויבענדיג אז דאס איז אַ צופֿלוכטס־ארט פֿאר זיי לאמיך פֿארלעזען פֿאר אייך איין אויסצוג איבערזעצט פֿון די שפאנישע צייטונג "El Pays" וואס ערשיינט אין ארגענטינא. אן דעם 8טען סעפטעמבער 1902 שרייבט דיעזע צייטונג פֿאָלגענדעס:—

„דיא ענגשאפֿט אין דעם אימיגראנטען האָטעל, פֿעראורזאכט דורך דיא אידישע פֿאמיליען וואס זיינען אנגעקומען אין דיא אמבריא און דיא 50 רומענער וואס זיינען געקומען מיט דריי טעג צוריק אלע פון זיי געפֿינענדיג זיך אהן אַרבייט, מאַכט עס נויטיג דאס דיא רעגירונג זאל דא וואָס טהון, דיא אידישע קאָלאָניזאציאָנס גע־זעלשאפט, אַ פֿילאַנטראָפישע אונטערנעהמונג וואס דער פֿערשטאר־בענער באראן הירש האט געגרינדעט. האט זיך ענטזאגט צו געפֿי־נען בעשעפֿטיגונג פֿאר דיעזע אידען מיט דעם אויסרייד דאס זי האבען נאך זיי ניט געשיקט. זיא האט איהר איינגעשפארטקייט אזוי ווייט געטריבען דאס זיא זארגט זיך ניט וועגען דיעזע מענשען וואס וועלען באַלד אין מיטען גאס ארויסגעוואָרפֿען ווערען ווען עס ענדיגט זיך דיא צייט וואס זיי מעגען אין האטעל פֿארבלייבען. דיא מענשען האבען דא קיין אויסזיכט אַ לעבען צו מאכען, זייענדיג אונבעקאנט און ניט קענענדיג דיא שפראַכע, יעדע פֿאַמיליע האט דערצו קליינע קינדער. אויב דער אימיגריישאן באָרד געלינגט ניט צו געפֿינען פֿאר זיי ארבייט וועט דאס פֿערגרעסערען די צאָהל פֿון דיא ליידיגגעהער. עס איז אונמעגליך פֿיר דיא רעגיערונג גלייב־גילטיג צו צוקוקען דיעזע ענטזאגונג זייטענס דער אידישער קאָלאָ־ניזאציאָנעס געזעלשאפֿט. דיא לעצטע איז פֿערפֿפליכטעט דיא אידי־שע אימיגראנטען צו העלפֿען, געבענדיג זיי ארבייט. ווייל די אימיגראַציאָן אַהער קומט דורך זייער פראפאַגאַנדא. דיא יק"א איז ניט אַ האַנדעלס סאָסייטי, איהר ארבייט איז וואהלטהאט און ניט

ספעקילאַציאָן.... דיא זאַך זעהט אויס צו זיין גאַנץ ערנסט.... ווייל וואס וועט פֿריהער אָדער שפּעטער אין אייראָפּאַ בעקאנט און דאס וועט אַ שלעכטען איינדרוק מאכען, און דיעזער איינדרוק אַז אימיגראנטען קריגען דאָ קיינע ארבייט אָדער מיטלען צום לע- בען, וועט געבען דעם לאנד אַ שלעכטען נאמען."

איך ווייס ניט אויב דיא יק"א פֿערדיענט דיא גאנצע שולד וואס דיא לאָקאלע צייטונג ווארפֿט אויף איהר ארויף, איין זאך איז אָבער זיכער דאס דיא ארגענטינישע קאָלאָניעס זיינען ניט דער צופֿלוכטס אָרט וואס דער באַראָן האָט געמיינט זיי זאָלין זיין. אונ- זער עליען עמיגראַנט קלאַגט אומזאנסט די טירען פֿון דיא נייע ירושלים פונקט וויא יעדע קריסטליכע טיר. ניין, זאָגאַר דיעזע אידען וואָס זיינען שוין אינווענינג זעהען אויך ניט אויס אין גאנצען צופֿ- רידען, אויב מען קען אורטהיילען פֿון דיא אידישע צייטונג „דיא פֿאָלקס שטימע" וואָס ווערט געדרוקט אין בוענאס-איירעס, האלטען זיך זייערע חובות אין פֿערגרעסערען; זייער לאנד פֿערלאנגט רוה. ווירקליך זייער צושטאנד ווערט בעשריבען אלס העכסט אונגליקליך איך וואָלט ווירקליך געוואונשען דאס אַ טהייל פֿון דיא טראַסטיעס זאָלען געהען אליין פערזענליך דיא זאַך אונטערזוכען; יאַ, פֿאַר איין גאנג אויך צו מאַנכע פּאָלעסטינישע קאָלאָניעס פֿון וואַנען שרעק- ליכע געשיכטען גרייכען מיר. אין דיא קאָלאָניעס פֿון ענטר-ריאָס— זאָגט דיא אידישע צייטונג—איז יעדער אייל ערד אויסגעווייקט אין בלוט און טרערען פֿון דיא ארעמע אידען וואָס זיינען אַהין געבּ- ראכט געווארען צו ווערען פֿרייע קאלאניסטען. נעהמענדיג אַ סך פֿאַר פּאָעטישע איבערטרייבונג קען איך זיך דאך ניט פֿיהלען צופֿ- פֿרידען פֿון דיא 4274 זעלען וואס זיינען אויף אַזאַ אַרט גערעטעט.

ווער אלזא האט פראפיטירט פון דיא הירש מיליאנען?

בלויז דיא ענגלישע רעגירונג, וועלכע האט אבגענומען אַ מיליאָן און אַ פֿירטעל אין טויט-שטייער (דעטה דיוטיס). אויב דרייסיג דאָללאר זאל זיין דיא גאַראַנטיע פֿאַר יעדען אימיגראנט וואָס קומט נאך ענגלאנד, וויא זיי טהוען אין דיאַ יונייטעד סטייטס, האט שוין דער באַראָן פֿאָראויס איינגעצאָהלט פאר מעהר וויא צוויי הונדערט

טויזענד אידען וואַס זאלען מעגען נאך ענגלאנד קומען, איהר קענט אבער זיכער זיין דאס מען וועט זיי אַהער ניט אַריינלאָזען. דאס איז אלזא דער פונקט וואס מיר האבען געגרייכט. באַראָן הירש האט געפלאַנט אַ גרויסע נייע פּאָליטיק, נעמליך: עמיגראַציאָן, וועלכע — ווען פריי פון פעהלערן — וואלט גוטע פּרוכט געבראכט: זיינע טראסטים פאַלען צוריק צו דיא אַלטע, קליינע, אונפראקטישע מעטאָדע פון פעריכטען דעם צושטאנד אויפין אָרט, באַראָן הירש האָט פערלאנגט צו ווערען דער נייער משה: דיא טראסטים זיינען צום אלטען אדם צוריקגעפאלען דיא אויסוואנדערונג וואס משה האט געפיהרט איז געגאנגען מיט אזייל פון וואלקען: דיא יק"א פיהרט קיין אויסוואנדערונג — בלויז דעם זייל וואלקען וועלכער איז גאנץ געדיכט אין דער געגענד פון דעם באַלאַנס־שיט. באַראן הירש'עס פלאן איז געווען דיא פינסטערען רוסלאַנד — און אַ וועג אַרויס דער פלאן פון דיא טראסטים איז פינסטערע יק"א — און קיין אויסוועג קען אבער דיא אידישע פראגע געלעזט ווערען אן איין אויסוואנדרונג פון רוסלאנד? דער ענטפער איז: קעשינאוו! לעזט דעם פרעכען „אַפּיציעלען בעריכט" וועגען דיא בלוט-באַד. דאס האָט זיך אנגע־פאנגען — הערט זיך נאר צו! — מיט דיא שלעכטע בעהאנדלונג פון אַ קריסטליכע פרוי אין אַ אידישע קאַרוסעל — אַ לוסטיגע ראָד צום דרעהען זיך. וואס פאר אַ פינסטערע רעדל דער אויסדרעהען פון אַזאַ אַפּיציעלען ליגען וועט זיין! פונקט וויא אַ קישינעווער איד אזוי איך ציטערענדיג אונטער'ן בלוט בילבול, וואלט געוואגט צו בעריהרען אַ קריסטליכע פרוי אם איסטער זונטאג, מיין ניט אַפּיצי־עלער בעריכט פון קישינעוו ציינט מיר וויא פאַנטאַסטיש איז דיא יק"א'ס האָפענונג אין לעזען דיא אידישע פראגע אין רוסלאנד גופא. רעגיערונגס בעאַמטע אין יוניפאָרמען האַבען זיך אויסגעמישט צווי־שען דיא שלעגער וואס האבען דיא שחיטה אנגעפאנגען. דיא גזלנים זיינען געווען פון פריהער הוליגאַנס און דערנאך פון דיא אינ־טעליגענטע קלאסע,

צווישען זיי אויך טהעאלאגישע סטודענטען

דיא פאָליס האָט נאר פערהאַפטעט אידען וואס האָבען פּרובירט

זיך צו פֿערטהיידיגען, זיי אין דיא סאָלדאַטען האָבען אַ גרויסען טהייל געגומען אין דעם פּלינדערען, צוויי אָפֿיצירען האָבען פֿערגוואַלטעוועט און געטויטעט אַ אידישע מיידעל פֿאַר דיא אויגען פֿון זייערע אייגענע סאָלדאַטען. וואו דיא אידען האָבען זיך געזוכט צו בעהאַלטען דורכ'ן אַוועקשטעלען אין דיא פֿענסטער קריסטליכע צלמים האָט די פּאליס אויסגעזאָגט אַז דאָ וואָהנען אידען האָט מען זיי אַרויסגעשלעפּט און געקרייציגט. דיא אידעשע פּוּהרלייט וואָס האָבען זיך אונטער־שטעלט צו פֿיהרען דיא אידישע פֿערוואונדעטע נאָך דיא האָספּי־טעלער זיינען ערמאָרדעט געוואָרען—און דאס איז געשעהן אין אַ לאַנד וואָס געהערט צו דיא ליג פֿון רויטען קרייץ! דער גובערנאטאָר האָט זונטאַג פֿריה אַנגעפֿרעגט אין פּעטערבורג וואס ער זאָל טאָן, ער האָט אָבער פֿערבאָטען פּריוואט טעלעגראַמען אהין צו שיקען. מאָנ־טאַג פֿריה, נאָך די שרעקליכע סצענען פֿון בומשעריי, איז אַ אידישע דעפּוטאציאָן אַוועקגעגאַנגען צום גובערנאטאָר פֿערלאַנגענדיג ער זאָל שטרענגע מאסרעגעל נעהמען פֿאַר זייער בעשיצונג, ער האָט אָבער קאלט געענטפֿערט אַז ער קען דערצו גאָר נישט טאָן ווייל

ער האט נאך גאר נישט געהערט פון פעטערבורג.

זיי האָבען געבעטען ערלויבענים צו פֿערבלייבען אין הויף, האָט ער אָבער געהייסען מען זאָל זיי אַרויסיאָגען. דער ענטפֿער פֿון פעטער־בורג איז ניט געקומען ביז מאָנטאַג ביי נאַכט. דערווייל איז דיא אַריסטאָקראַטיע פֿון קישינעוו אַרומגעפֿאָרען אין דיא קאַרעטען אנ־צוקוקען דעם שפּאס. דער קריסטליכער פּרעזידענט פֿון דיא אַרביי־טער צעכם האָט דיא מערדער פֿערטהיידיגט אין דעם גרונד דאָס זיי האָבען געגלייבט אַז זיי האַנדלען אויף'ן בעפֿעהל פֿון פעטערבורג. אין דעם אָפֿיציעלען רעפּאָרט אַליין לעזען מיר דאָס דער פֿאַל פֿון קישינעוו קען פֿיהרען צו אונרוהען אין אַנדערע שטעדט און האָט געבראַכט דאָס דיא אידען זאלען בילדען סאָסייטים זיך צו פֿער־טהיידיגען. דער מיניסטער דער אינגערען האָט דעריבער אַרויסגע־לאָזען א צירקולאַר וועלכער זאָגט דאָס דיא רעגיערונג וועט דיעזע פֿערטהיידיגונג חברות ניט דולדען. דאָס איז אלזאָ דיא לאַנד אין וועלכע דיא יק"א גלויבט אינוועניג צו לעזען דיא אידישע פֿראגע

דאָס קען גאנץ איינפאַך געלעזט ווערען—האָט מיר מאַדאַם נאָווקאָף מיט אַ קורצע צייט צוריק געזאָגט—ווייל דאָס איז אין רוסלאַנד אַ רעליגיעזע פראַגע ניט וויא אַנדערש וואו איין עקאָנאָמישע פראַגע!

זאלען דיא אידען ווערען קריסטען,

און דיא שוועריקייט איז צו ענדע. מיר זעהט אויס אַז דאָ איז איין אנדער לעזונג זאַלען דיא רוסען ווערען קריסטען. אָבער אַזוי וויא מיין מיטעל און איהרע זיינען ביידע אונמעגליך, בלייבט נאָר דער יק"א צו פרעגען פאַרוואָס זי האַנדעלט פונקט פערקעהרט פון באַראָן הירש'ס אויסדריקליכען וואונש? „איז גאָר קיין האָפענונג פאַראן פאַר ליכטיגערע טעג אין רוסלאנד?"—פרעגט מר לוסיאַן וואָלף און דער באַראָן ענטפערט: „קיין האָפענונג!" קיין האָפענונג זאָ לאַנג די אידען בלייבען אידען און די קריסטען—בארבאַרען; קיין האָפע־נונג זאָלאנג דאָס יעדער איסטער, ווען יעדער קריסט דענקט פון בלוט און צלם, בריינגט צוריק דיא שרעקליכע בעשולדיגונג פון די אידישע קרייציגונג. און ווען איך זאָג: זאָלען דיא באַראָן הירש מילליאָנען אַרויסנעהמען דיא רוסישע אידען נאָך פאַלעסטינאַ—פערדאַמען דאָס מר. לוסיאן וואלף און דר. גאַסטער אַלס אַ פּאָליטיק פון רויב. רויב? ווער קען זאגען דאס דער ריכטיגער רויב זיינען ניט געווען דיא געמוטשעטע אידען אין קישינעוו וועלכע האָבען שוין געקאנט זיין אויסגעוואַנדערט. וואָס! געהן אונטערן סולטאַן?—שרייען מענשען. וויא! שטעהען אונטערן צאַר?—ענטפער איך. איהר וועט אָבער האַנד־לען מיט דעם מערדער פון דיא קריסטען—שרייט מר. לוסיאן וואלף, ווירקליך, מר. לוסיאן וואלף קען דיא קריסטען איבערלאָזען זייא זאָללען אַליין אויף זיך אַכטונג געבען. וויא לאָרד לאנסדוין האָט פונקט אין דעם זעלבען טאָג געזאָגט אין דיא הויז אָף לאָרדס: "מעהר מערדערייען זיינען בעגאַנגען געוואָרען דורך דער מאַצעדאָנישער קאָ־מיטע וויא דורך דיא רעפרעזענטירטע פון דער טירקישער רעגי־רונג", און מערדערייען זיינען דיא געוועהנליכע מעטאָדען פון פאָ־ליטישע דיסקוסיאָנען אין דיעזע אונגליקליכע לענדער.

אבער איז באראן הירש ניט געווען געגען ציון?

איך קען נאָר זאָגען דאָס דיא עדות איבער דיעזען פונקט ווידער־שפרעכען זיך. געגען ציוניזם איז ער געווים ניט געווען, ווייל אין דער פּאָליטישער פאָרמע איז ציוניזם אין זיין צייט נאך ניט געווען געבאָרען. מר. לוסיאָן וואָלף זאָגט דאס ער איז געווען געגען פּאַ־לעסטינאַ; מר. עלקאן אַדלער וואָס האָט איהם אויך געקענט זאָגט דאס ער האָט זיך בלויז געשראָקען אַז פּאַלעסטינאַ זאָל ניט פאַלען אין די הענד פון רוסלאַנד. אַ קריסטליכער דשענטעלמאן, מר. פרעד שאלער, פון פּאלמאוטה האָט צו מיר געשריבען אַז ער האָט אליין מיטגעשטייערט הונדערט פונט צו דער גרינדונג פון דער יק"א אונטער דעם איינדרוק פון אַ געשפרעך וואָס ער האָט מיט'ן באַראָן געהאַט, מיט וועמען ער האָט זיך אויף אַ שיף בעקאנט געמאַכט —דאס ארגענטינאַ איז נאָר אַ פאָרבערייטונג פאר פּאַלעסטינאַ איך וואָלט פיליכט געצווייפעלט אין זיין געשיכטע אַליין ווען ער וואָלט מיר ניט געשיקט 50 פונט בעמערקענדיג: "איך וועל פרובירען נאך אַמאָל, מעגליך מיט מעהר גליק" איך האָב אי׳הם געקויפט 50 שעהרס פון דיא קאָלאָניאַל טראַסט מיט דעם האָפנונג אז דאָס וועט ווירקליך זיין מיט מעהר גליק. אין דעם זעלבען פונקט האָבען מיר אויך דיא עדות פון דעם אויסגעצייכענטען אינטערוויוער מר. לוסיאָן וואלף ווייל אין מארטש 1892 האָט דער אינטערוויוער פון דעם נייעם משה אינטערוויוועד דעם נייעם יהושע, וויא מר. וואָלף אַליין האָט זיין אַרטיקעל בעצייכענט פון דעם געשפרעך מיט קאָלאָנעל גאָלדסמיטה. דער קאָלאָנעל האָט געהאַלטען דאַנן ביי אַרויספאהרען נאך בוענאס-איירעס. ער האָט בעטראכט דיא אַרגענטינאַ אַלס אַ נויטיגע סקול פאר פאַלעסטינאַ. „דיא אידישע פראַגע וועט קיין מאָל ניט געלעזט ווערען—האָט גאָלדסמיד געזאָגט ביז אַ אידישער שטאט, גאַראַנטירט פון דיא מעכ־טע, איז פעסטגעשטעלט אין דאָס אידישע לאַנד." מיר האָבען אויך דעם פאַקט וואָס אונזער פריינד מר. בענטוויטש האָט אויס געפונען דאָס מיט אַ פּאָר מאָנאַט בעפאָר ער האָט דיא יק"א געגרינדעט, האָט באַראָן הירש.

געצייכענט א פעטיציאָ פיר פאלעסטינא.

װעלכע איז דערלאַנגט געװאָרען צו לאָרד סאָליסבורי ער זאָל דורך זיין רעגירונג העלפען דיא רוסישע אידען זיך צו װידערקערען נאָך ציון. עס זעהט אויס דאס דער באראָן איז געגאַנגען נאך סאוטה אַמעריקאַ װייל פאלעסטינאַ איז פאַר איהם ניט געװען אָפען. אין יעדען פאַלל האָט ער געשריבען צו רבי שמואל מאָהילעװער אין 1892 דאס אָבװאָהל אַרגענטינאַ איז געװאָרען זיין ליעבלינג—אויב אַ טהייל פון דיא אידען װינשען צו געהען נאך פאַלעסטינאַ בעט־ראַכט ער דאס פאר זיין פפליכט אויף דעם ביסים אויך צו אַרבייטען. אייב אָבער די עדות װאָלט אין גאַנצען געגאַנגען אויף דעם צװיי־טען זייט װאָלט דאס אויך מיר ניט איבערצייגט, װייל דער באַראָן איז ניט געשטאָרבען אָהנע צו פערליערען דיא האָפענונג אויף אר־גענטינאַ. ער איז ניט געװען פערבונדען אין גאַנצען צו איין פלאַן דיא װאָס האָבען איהם גוט געקענט האבען מיר געזאָגט דאָס ער איז געװען'אַ מענש פון איין אונרוהיגער פאַנטאַזיע, אין קאָפּ בייא איהם האָבען זיך שטענדיג געװאָרפען נייע פלאַנען, בלויז איין זאַך איז ביי איהם געװען פעסט: זיין ענטשלוס ישראל צו רעטען. ער האָט ניט װיסענדיג געליטען פון אַ שלעכטען פלאָן; ער האָט געריטען מאַנגעל אָן העלפערס. ציוניזם גיט איהם אַ פלאן און טױזענדע העלפער. ציוניסטישע סאָסייטעס זיינען אין יעדען טהייל פון דער װעלט. װער עס װינשט דעם צװעק װינשט אויך דיא מיטלען—און אנדערע מיטלען צו רעטען ישראל זיינען ניטאָ. דאס בלייבט פאַר די יק"א צו װייזען אַז דער באראָן װאָלט ניט געװילקאָממט מאָדער־נעם ציוניזם מיט אָפענע ארעמס, און אלעס װאָס מען קען איבער־צייגען איז דאָס ער איז געװען געגען רוסלאנד, פונקט געגען דאָס לאנד װאו דיא יק"א זעהען דיא אידען איינצוהאלטען.

װעט אבער פרעה לאזען דיא אידען געהן?

איך גיב איין, אז דאס איז אַ װיכטיגע פראגע. גליקליכער װייזע האָב איך ציינגיסע װעגען דעם פונקט אויך, װאס װייזט אז באראָן הירש"עס פלאן איז געװען גרעסער װיא דער באראָן האָט דאס פאַר מר. לוסיאָן װאָלף פערטרויט.

איהר ווייסט דאס דיא רוסישע רעגירונג ווערט אנגעפיהרט דורך אַ קאנסול פֿון דעם צאַר אַליין. אויטאָקראַטיש וויא די רוסישע רעגירונג איז האט זיא נאך ניט געגרייכט צו אַזא מדרגה פֿון ניט־פֿעראנטוואָרטליכקייט פֿון דעם קאנסיל פובליצירט. און דאס איז וויא אזויא איך קען פֿאר אייך פֿארלייגען דיא דעבאטען פֿון קאנסיל ווען באראָן הירש האָט פֿאר זיי פֿאָרגעלייגט צו גרינדען דיא יק"א הערט זיך צו צום רוסישען געשיכטע שרייבער, ועמען איךפֿערקירץ עטוואָס:

„דער פלאן פֿון באראָן הירש פֿאר אַ גרויסע אויסוואנדערונג פֿון אידען פֿון רוסלאנד נאך אמעריקא, וואָס איז פֿאָרגעלייגט געוואָרען אין אַנפֿאַנג פֿון יאָהר 1890, האָט אויסגעזעהען פֿאר דער רעגירונג אלס דיא בעסטע לעזונג פֿון דער אידישער פֿראגע, אָבוואָהל מאנכע האָבען זייער צווייפֿעל אויסגעדריקט אין די אויספֿיהרבאַרקייט דערפֿון. דער פראָיעקט האָט דיא רעגירונגס קרייזען בעזאָנדערס דערפֿרעהט ווייל זייער איינענער פֿערזוך דיא אידעשע פֿראגע צו לעזען אין איין וועג אָדער דיא צווייטע האָט זיך אימער אויסגעלאָזען אָהן דעם מינדעסטען רעזולטאט, גאנץ גלייך אויב זיי האָבען געזוכט די אידעשע רעכטע צו בעשרענקען אָדער פֿערמעהרען, דער רעזולטאט איז געווען דערזעלבער, אללעס וואס זיי האָבען אונטערנומען האָט געבראכט דיא אידען אַמאָל פֿרייד און אַמאָל לייד, אַבער ניט פֿון די אָדער פֿון דיא איז עטוואָס גוטעס אַרויסגעקומען צו דאס רוסישע פֿאָלק.“

לאמיר זיך דאָ אבשטעלען ביי דער פּאָזיציאָן. דיא אידישע פֿראגע, אין רוסלאַנד איז וויא אזוי צו העלפֿען דעם אָרעמען קריסט. ווען ניט אונזער אייגענע איסט ענד אַגיטאציא וואָלטען מיר דאס ניט פֿערשטאנען אַזוי לייכט אונזער אייגענע עליען קאָמיסיאָן זיצט ניט צו העלפען די אידען נור די קריסטען. ווען דעריבער די יק"א רעדט פֿון לעזען די אידעשע פֿראגע אין רוסלאַנד לאָמיר געדענקען, אַז די פֿראגע: איז וויא אַזוי צו העלפֿען די קריסטען דורכ'ן ווערען פטור פֿון דיא אידען. דיא אידען אין רוסלאַנד זיינען אַ לאַסט, איין איבעריגע זאך און אַ הינדערונג. ווען רוסלאנד האָט גענומען איהר טהייל אין פוילען האָט זיא געפונען דאָרטען מילליאָנען אידען אין איהר רויב,

און וויא האָט געטוֹוט איבערנעהמען דיא גוטע צוזאמען מיט דיא שלעכטע. אין דעם יאָהר 1888 דער גוּבערנאטאָר פֿון קאמעניץ פּאָדאָלסק אין זיין יעהרליכען רעפּאָרט האָט פֿאָרגעלייגט דאס דיא עמיגראציאָן פֿון די אידען אויס רוסלאנד איז זעהר ווינשענסווערטה, דער צאר האָט דערצו בעמערקט:

„ווירקליך זייער נוֹצבאר"

אין 1890 האָט דער אדעססער פּאליציימייסטער פֿאָרגעלייגט ניט צו ערלויבען דיא אידישע עמיגראנטען דאס רעכט נאך רוסלאנד צוריק איינצוקומען נאך אַ געוויסע צייט. דער צאר האָט דערצו בעמערקט: "יא".

"עס איז דערפֿון לייכט צו פֿערשטעהען—זאָגט דער רוסישער געשיכטע שרייבער—מיט וואָס פיר אַ אינטערעסע די רעגירונג האָט אויפֿגענומען דעם פֿאָרשלאג פֿון דער יק"א אין לאָנדאָן ארויסצונעמען פֿון רוסלאַנד דריי מילליאָן אונ אַ פֿירטעל אידען אין אַ צייט פֿון 25 יאהר. פֿאר איין אנפֿאַנג האָט דיא יק"א געהאַט אַ אויסזיכט ארויסצונעמען פֿינף און צוואַנציג טויזענד אידען אין יאַהר 1892. דער אַדמיראַל טשיכאָטשעוו האָט פֿארגעלייגט צו פראָפּיטירען פֿון דיעזען גליקליכען צופֿאַל אין אָרגאניזירען אַ אידישע עמיגראַציאָן פֿון יעהרליכע גרופּען יעדען יאהר זאָלען אַרויסגעהען מעהר וויא עס ווערען געבאָרען. ער האָט פֿאָרגעלייגט דאס דיא יק"א זאָל בעצאָלט ווערען 5 רובעל מיט 84 קאָפּעקען (אונגעפֿעהר 12 שילינג) פֿאר יעדען אידען וואָס זיא נעהמט אַרויס מיט דער בעדינגונג אַז זיא זאל אַרויסנעמען 130 טויזענד דעם ערשטען יאהר אָדער 650 טויזענד אין פֿינף יאהר. די געלד זאָלל אַלע 5 יאהר אויסגעצאָהלט ווערען פֿון דיא קאַראָבקע אויף כשרה פֿלייש".

איך וועל אייך ניט דערצעהלען צו לאַנג וועגען דער דעבאַטע איבער דיעזען פֿאָרשלאַג, אויך ניט פֿון דעם אַמענדעמענט וואָס דער מיניסטער דורנאָוואָ האָט געמאַכט דאס אין פֿאַל דיא יק"א נעהמט ניט אַרויס אַ געוויסע צאָהל אידען זאָל זיא אויפֿגעלעזט ווערען, דער פֿאָרשלאג איז דורכגעפֿאַלען, אָבער אין דעם זעלבען יאהר, 1892, האָבען דער מיניסטער דער אינערען צוזאַמען מיט'ן

פינאַנס מיניסטער בענוצט דיא אידעשע קאַראָבקע געלד צו העלפען אידען פון רוסלאַנד אוועקצופיהרען. אַזוי אַנגסטיג איז פרעה געווען צו לאָזען דיא אידען געהען דאס אַללע פאָ־מאַליטעטען פון דיא זאַקאָנעס זיינען פערגעסען געוואָרען, זייערע פאספּאָרטען האָט מען זיי בענאַה אין דיא געזיכטער געוואָרפען—און אָהן שטראָף פאַר ניט דורכמאַכען דיא מיליטער דיענסט, איז בלויז צו דער יק"א בסוד איבערגעגעבען געוואָרען דער פאַקט דאס מען וועט זיי לאָזען דיא אידען אַרויסנעהמען אַזוי לייכט וויא מעגליך. אין פאַל אַזעלכע אי־מיגראַנטען קומען צוריק מוז דיא יק"א דעקען דיא קאָסטען פון זייער איינשטעלען זיך צוריק. צו דעם צוועק מוז דיא יק"א האָבען שטענדיג אין מיניסטעריום דער אינערען איינגעלייגט אַ סומע פון הונדערט טויזענד רובעל. אויב אָבער דער קומען צוריק ווערט שטארק האָט דיא רעגירונג דאס רעכט דיא גאַנצע ארבייט פון דער יק"א אבצושטעלען. אויף דיעזע בעדינגונג

האָט דער צאַר דיא יק"א ערלויבט

אנצופאַנגען איהרע ארבייט. דאס איז אַלזאָ דער צושטאַנד אין רוסלאַנד. דאס איז ניט אַ אידישע פראַגע; נאר אַ קריסטליכע פראַגע ניט מיר זיינען די ליידענדע, מיר זיינען די וואס שטערען די רוהע פון אַנ־ערע. אויב דיעזע אַנזיכט איז גערעכט אָדער ניט, מיר אַללע גיבען ניט דיא פעלקער פיעל מעהר וויא מיר נעהמען פון זיי. אויב רוסלאַנד וואָלט ערלויבט איהרע אידען, דער לעבענס-בלוט פון האַנדעל, צו צירקולירען איבער דיא אויסנעהונגערטע אימפעריע, אויב זיא וואָלט דורך דעם ניט פערגרעסערט איהרע קרעפטען און וואָלט קענען שפּייזען איהרע הונגעריגע מוזשיקעס—דאס איז אין גאַנצען איין אַנדער פראַגע. עס איז גענוג דאס זיא קוקט גאַנץ אַנדערש אויף דער זאַך, דאס זיא וויל אונז ניט האָבען, און דאס וואס זיא וויל יא איז צו האָבען איין קירכע, איין שטאַט: איין שפּראַך און איין בלוט, אַ זאַך צו וואָס מיר וויא אַנדערע ניט פון איהר קירכע זיינען איהר איבעריג. ניט נאר זיא פערלאַנגט אונז ניט, נאר זיא איז בערייט צו צוצאָהלען צוועלף שילינג פער קאָפּ אום פון אונז פטור צו ווערען.

און וויא אַזוי וואַגט אַ פֿאָלק פֿון אונזער מאַכט און אַלטען שטאָלץ אַזאַ נידעריגע פּאָזיציאָן איינצונעהמען: אַרויפצוואַרפֿען זיך צו מענשען אויפ׳ן האַלז וועלכע וויללען אונז ניט: אנהייגגען זיך אויף יעדען און טרייען:

„ביזטו מיין ברודער! איך בין אויך אַ רוססע, איך בין אויך אַ פֿראַנצויז, איך בין אויך אַ רומענער". אָבער אין פֿראַנקרייך שרייט מען "אַרונטער מיט דיא אידען", אין רומעניען: "אַוועק מיט דיא אידען", זאָגאַר אינגלאַנד און אַמעריקאַ זאָגט מען שוין אויך, ביזט קיין ברודער נאָר איין איבעריגע זאַך". זאָלאַנג מען האָט אַ טרוקענע שטיקעל ברויט טאָר ער ניט בעטלען, און זאלאַנג עס איז דא איין אָרט אויף דער וועלט, ווער וויים וויא לייזיג, וואו מיר קענען מאַכען אַ היים, איז דאס אונזער היים צו מאַכען. "עס ציבעלע זאָלאַנג עס איז אונטער דיין אייגענעם דאַך"—זאָגט דער תלמוד. דער וואס האָט קיין לאַנד דער ווערט ניט גערופֿען מענש. דיא ענגלישע ליעד זאָגט, "מיר מעגען שפּאַצירען, דורך פּאַלאַטסען און פֿערגעניגען, עס איז אָבער דאך ניטאָ אַזאַ אָרט וויא דיא היים, זיא מעג זיין ווער וויים וויא אָרעם."

פּרינץ טשאַרלס סטיואַרט, דער פּרעטענדירער צו דיא ענגלישע קרוין האָט אנגעשריבען אויף אַ שטיקעל פּאפּיער וואָס איז נאך געבליבען בעהאַלטען אין ווינדזאָר, צו לעבען און ניט לעבען איז ערגער וויא געשטאָרבען ". דאָס איז פּונקט אונזער צושטאַנד. איך וואָלט צופֿרידענער געווען מיר זאָללען אויסשטאַרבען און זיין נאך אַלעמען. איך דאַנק גאָט דאס וועניגסטענס צעהן שבטים זיינען פֿערלאָרען געגאַנגען. דיא פּרעטענזיע דאס מיר ערפֿיללען אַ גייס־טיגע מיססיאָן צווישען דיא פֿעלקער איז פּונקט וויא דיא פּרעטענזיע פֿון דיא יק"א צו זיין אַ קאָלאָניזאַציאָנס געזעלשאַפֿט. פֿאָריגע וואָך אין דער צייט בין איך געווען אין דיא קאָווענט גאַרדען אָפּערא און געזעהען וויא דיא באָקסעס זיינען פֿולל מיט רייכע אידען. איך האָב דער מאַהנט אן באַראָן הירש׳ס ווערטעל: „ווען אַ איד איז רייך איז ער ניט לענגער אַ איד". דיא איינציגע מיסיאָן וואָס אונזערע פּרעדיגער און לעהרער פּרעדיגן, דאס דיא מיסיאָן פֿון אידען איז סובמיסיאָן" (אונטערוואַרפֿונג).

ווייל זיי ציינען קיין מאָל ניט אונזער אייגענעם אידעאַל אָדער דיא זאָגענאַנטע מיסיאָן פון פריעדען און ברידערשאַפט אויף דער וועלט. זאָלל נאר אַ מלחמה אויסברעכען אין לאַנד און מיר זיינען דיא הילכינסטע זינגער פון מלחמה לידלאַך. דיא אונגליק־ליכע אין קישינעוו האָבען זיך געזוכט צו רעטען דורך אויסשטעלען אין זייערע פענסטער דיא רוסישע הייליגע צלמים און בילדער. דאס איז אונזער גאנצע געשיכטע אין דריי ווערטער. אין מאמענטען פון געפאַהר הויבען מיר אויף די פאָהן פון פיינד און אין געוועהנליכען לויף העלפט עס אונז ניט; דיא וואס האָבען אין קישיניעוו דיא צלמים אויסגעשטעלט זיינען געווען פונקט דיא וואס דיא מערדער האבען אויסגעקליבען צו קרייציגען,

מען זאגט אונז אָבער דאס ציוניזם איז געגען דיא אמתע אידי־שע פרינציפען, געגען דיא פרינציפען פון אונזערע גרעסטע פראָ־פעטען. דאס איז פאלש. עס זיינען קיין מאל ניט געווען אזעלכע גרויסע נאציאָנאַליסטען וויא אונזערע נביאים. און עס זיינען אויך קיין מאָל ניט געווען אזעלכע גרויטע אינטערנאציאָנאַליסטען. זיי האבען בלויז געזעהען דאס אינטערנאציאָנאַליזם מוז זיין איינגעוואר־צעלט אין נאַציאָנאליזם, אַז עס איז אונמעגליך א ברידערשאפט פון פעלקער אהנע פעלקער צו זיין ברידער; בעפאָר איך קען האבען אַ ברודער מוז צוערשט זיין א „איך" צו קענען האבען אַ ברודער, דאס נעהמט צוויי פערזאָן צו מאבען איין ברודער.

נאציאנאליטעט איז דיא פערזענליכקייט פון פעלקער.

ווען מיר האבען איין אייגענע לאנד דענן קענען מיר אנפאנגען ריידען ברידערשאפט. עס איז עטוואס פערדעכטיג ווען דאַס קומט פון אַ פאלק אָהן אַ לאַנד, דאס איז פונקט וויא אַ שנאררער וואס רעדט וועגען סאָציאַליזם דער פוקס וואס האָט זיין עק פערלאָרען וואלט געטאָן בעסער ווען ער וואלט זיינע ברידער פיקס איינגערעד פון דיא אונבעקוועמליכקייט פון איין עק ווען ער האט געהאט זיין אייגענע לאנג האריגע בארשט. „זיי איין עק צו דיא לייבען און ניט א קאָפ צו דיא פיקס" זאגען אונזערע חכמים. זייט בעסער איין עק פון דיא נאַציאנען אוידער אן דער שפיצע פון ציגיינער. מיר

שטעהען פֿאַר פֿרידען אָבער א פֿארשלאג פֿאַרן אוועקלייגען דיא זואפֿען וועט האבען מעהר געוויכט אַז דאס וועט קומען פֿון רייטשלאַנד וויא מאָנאקאָ. זאָלל פארק ליין אַגיטירען געגען דיא צו גרויסע דינער פארטיעס און דיא הויכע געזעלשאפֿט וועט זיך צוהאָרכען. אָבער דיא אידעע פֿון איינפֿאַך לעבען און הויך דענקען קען ניט מיט אַ גוטען רעזולטאט פראָקלאַמירט ווערען פֿון ראָטאן הויז פֿון טראמפס וואָס קאָבען זייערע אייגענע בלאָטערס. אויב מיר וויללען דאס דיא פֿעלקער זאָלען זיך צוהאָרכען צו אונז דארפֿען מיר פֿריהער זעהען זיי זאלען אונז רעספעקטירען. צו ערפֿיללען דיא אידעען פֿון אונזערע נביאים מוזען מיר האבען איין אייגענע לאַנד. מיר מוזען האָבען איין אייגענעם דאך פֿון וואנען דיעזע אידעען צו פרעדיגען: צו ווייזען דער וועלט אַ מאדעל שטאט מוז דאס זיין געבויט אויף אונזער אייגענעם באדען ניט אין אַ לאַנד וואו מיר זיינען אין לעבענס געפֿאהר, אָדער וואָס איז ערגער דערפֿון: אין געפֿאהר פֿון פֿערלירען אונזער פאָזיציאָן אין דער געזעלשאפֿט. אויסהייגגען דיא הייליגע צלמים פֿון אונזערע שכנים. דאס איז ניט וויא דיא אַנטי ציוניסטען וואָלטען ווירקליך געווען אינטערנאַציאָנאַליסטען, ריכטיגע קאָסמאָפאָליטען. פונקט פֿערקעהרט, זיי זיינען ענג נאַציאנאַליסטיש, ענגע מעטראפאליטאנער.

איך בעקלאג זיך ניט. דאס איז אונמעגליך צו געהערען צו צוויי פֿעלקער, און דיא אידען אין יעדען לאנד קלייבען אוים דאס פֿאָלק צווישען וועמען זיי וואָהנען. איהר וועט זאָגען דאָס דיא אידען האָבען בעוויזען פֿאר גאַנצע 18 הונדערט יאָהר צו געהערען צו צוויי פֿעלקער. דאס איז אבער ניט ריכטיג, זאָלאַנג אַז מען האט זיי געהאלטען פֿערשפארט אין דיא גהעטאס, פהיזיש און מאָראַליש, האבען זיי געהערט צו איין פֿאלק—זייער אייגענע. אַזוי גיך אָבער וויא מען האָט זיי פֿון דיא שוץ געפֿענגניסע ארויסגעלאָזען, האָט דיא שטאַרקערע גרעסערע פֿאָלק זיי איינגעשלונגען אין דריי דורות זיינען זיי אין גאנצען אַסימילירט געווארען, זאנאר דא וואו זיי היטען נאך אב דיא פוסטע צערעמאניעס פֿון הייראַטען צווישען זיך. דאָס איז אונזינן פֿאר דיא אַנטי ציוניסטען צופרעטענדירען דאָס זיי זיינען קאָסמאָפאליטען. מר. קלאוד מאנטעפֿיאָר

פרעדיגט אַ ברישישען מלחמה סערמאָן. זיין שוועסטער מיסעס לוקאס שרייבט אַ שעהנע פאטריאטישע פּאָעמע „מוטער ענגלאנד" וועלבע ווערט געזונגען אין דיא אידישע סקולס. נאַציאָנאַליזם איז געמיין און ענג ווען עס האנדעלט זיך וועגען מוטער ציון, אבער ווען דאָס איז וועגען „מוטער ענגלאנד". אָה, דאס איז איין אנדער געשיכטע.

„וויל דער איך, האַנד און האַרץ—
אונזער מוטער ענגלאנד
און זיי זיינען ביידע דיינע,
דיינע פֿאר לעבען, דיינע פֿאַר טויט,
יאַ, דיינע פֿיר אימער".

דאס איז זייער פֿיין, און ענגלאנד פֿערדינט דאס ווירקליך פֿון אונז. אונזער לעבען איז פֿערטיג פֿאר איהר אבצוגעבען. איך געפֿין דאָס אָבער ניט העכער פֿון דעם אלטען סענטימענט „אויב איך פֿערגעס אן דיר ירושלים, זאָל מיין האנד פֿערגעסען ווערען" איין אלטע אידישע לעגענדע דערצעהלט וויא נאכ'ן חורבן האָט ירמיה געזעהען איין איינזאַמע פֿרוי וויא זיא זיצט אויף'ן שפּיץ בארג אנגעטאָן אין שווארצען, איהר האר צולאָזען. „ווער וועט מיר טרויסטען?" האָט זיא געוויינט. ירמיה איז צו איהר צוגעגאנגען און געזאָגט: „אויב דו ביזט אַ רוח—געה!" „קענסט מיר ניט?— האט זיא געענטפֿערט—

איך בין דיא מוטער ציון"

צוויי טויזענד און פֿינף הונדערט יאָהר זיינען אוועק פֿון דאַנען, און זיא וויינט נאך אַלץ איבער איהרע קינדער. אָבער דאס איז בלויז אין דיא לעצטע דורות וויא זיא הערט דאס מען ענטזאגט איהר אַלעם מוטער און האט דיא לעצטע שמערצען ערליטען הערענדיג וויא איהרע קינדער זאגען: „מוטער ענגלאנד" אָה! וויא זיא מוז זיך נעבעך ברעכען דעם קאפּ, ווייל דאָ הערט זיא זינגען „רול בריטאניא" און דארטען דיא „מאַרסיעלעז" און אויף איין אנדער אָרט „דיא וואַכט אם רהיין"! זיא האט געהערט וויא מאַנכע זינגען דיעזע אַלע דריי איינע נאך דיא אַנדערע—פֿון אַנגלאָסיזירטע עלזאַ-

סער. דער איינציגער ניגון וואס איז ניט שעהן צו זינגען אויף ציוניסטישע מיטינגס, דיא „התקוה", דיא ליעד פֿון נאַציאָנאַלע האפֿנונג!

דריי זאַכען אין ענגלאנד האבען צו זיך דאָס וואָרט נאַציאָנאל, דאס איז דער נאציאָנאַלער פּאָעט שעקספּיר—און זיין פּראָפּעט איז מר. איזראַעל גאָלאַנץ; דאָ איז דיא דיקשאנערי פֿון נאַציאָנאלע ביאָגראַפֿיס—דער רעדאקטאָר דערפֿון איז מר. סירגיילי; דאָ איז דער נאציאָנאלער טעהאטער דרורי ליין—און דער מענעדזער דערפֿון איז מר. ארטהור קאָלינס, אלע דריי אידען. אידען זאגען דאס מיר וואלטען איין אייגענע לאנד ניט געקאנט אנפֿיהרען. איך קען אבער ניט גלויבען דאס דער נאציאָנאליסטישער טאַלאַנט פֿון דיעזע דזענטעלמאן וואלט אין אייגענע לאנד געבליבען אין גאנצען ליידיג. פֿאר אַ צייט פֿון פיעלע דורות איז בלויז איין הייליגער טאג צוגעגעבען געוואָרען צום בריטישען לוח—און דאס איז דער פּרים־רויז טאָג, ברימישער אימפּעריאליזם איז געגרינדעט געווארען דורך אַ אידישען פּאָליטישען, און איך האב מיין האפֿנונג ניט פערלאזען דאס מיר וועלען ארויסגעבען רעגירער זאָגאר פאר אַ קליינע לאנד וואָס וועט זיין אונזערע. אין דער צייט וואס מיר אליין זאגען דאָס מיר וואָלטען ניט קענען לעבען אונטער האם־רול, דאס מיר זיינען נידעריגער וויא דיא רויטע אינדיאנער אדער דיא עסקימאָס, דיא מוראזשקעס און דיא בינען—זאָגען אנדערע: „גרויסער גאט! אז דיעזע מענשען זאָלען זיך נאר צוזאַמענקומען, אז זיי זאללען נאר אויסגעפינען זייער אייגענע מאכט!" מען זאגט אויף אונז אז מיר זיינען אַ קלוגע און פעהיגע ראסע—אָבער דאס איז א בעליידיגונג מיר זייגען פֿעהיג אַלס אינדיווידועלע מענשען. אַלס אַ פֿאלק שטעהען מיר נידעריגער וויא דיא האָטענטאָטען. אויב עס איז דא איין זאך וועגען וועלכע איין אינדיווידועלער איד דענקט זאגאר מעהר וויא די מאָס, איז עס אַ „תכלית", דיא ענדע, דער צוועק, דער פועל יוצא. צו וואס וועט דאס פֿיהרען? פֿרעגט ער, אייב עס איז דא אַ זאך וואס דאס אידישע פֿאָלק האט פֿערגעסען איז עס—תכלית!

פאלעז, זינקען אלץ נידעריגער אין ארמוטה הונגער און שמוץ.

צו לויפען פון איין לאנד נאך דיא צווייטע, אבשטופען זאַבען פון איין טאָג אויפ'ן צווייטען! אַ גרויסע טהייל פון אונזער וואָהלטהאַט בעשטעהט אין שיקען ארעמע לייט פון מאַנשעסטער נאך לאָנדאָן און דאנן צוריק פון לאָנדאן נאך מאַנשעסטער, אונזערע באָרד אָף גואַרדיענס האָבען ווילד הנאה פון אַזאַ שפיעל פון ארומשיקענים, דאס גיט זיי אַ פאָזע פון גרויס טהעטיגקייט. א לאַנד איז אַ פערר־אַנטוואָרטליכקייט אָהנע צווייפעל; אייך קען אויסקומען אַ מאָל זיך צו שלאָגען דערפאַר. יעצט אָבער זייט איהר געצוואונגען סאָלדאטען צו רוסלאנד, צו דייטשלאַנד און צו דער גאנצער וועלט; אין דער שלאַכט פון קישינעוו אליין איז אייער פערלוסט געווען—זאָגאַר לויט דעם אָפיציעלען בעריכט—45 טויט. 242 פערוואונדעטע 700 הייזער און 600 שאָפּס אויסגעפלינדערט, דער פאַרלוסט אין גוטס און האב איז הונדערט טויזענד פונד וואָס מיר מוזען זעהען דעקען; און אָבוואהל איך האָב מיין וועניגקייט געגעבען האָב איך עס דאך געגעבען קארגענדיג דערפאַר ווייל דאס איז געגנבעט פון ציוניזם, און ווייל איך פיהל דאס דיעזען בילל דארפען צאָהלען דיא רייכע אידען, דיא אנטי ציוניסטען פון פעטערבורג און ריגא, דיא—אידישע רוסען. דיא אידישע לעזער פון איין נוי־יארקער צייטונג האבען צו־געשיקט 15 טויזענד פונד צו דעם צוועק, פיעל מעהר וויא יעמאנד האט וועגן פאר דעם ציוניזם געגעבען אָבער אויסהיטען אַ קראנק־הייט זאָל ניט קומען איז פיעל בעסער וויא אַ רפואה דערצו ווען עס קומט. אידישע געלד קען מען קריגען צו יערען צוועק אויסער צו אַ אידישען. פאָריגע וואָך האָט אַ איד אנגעבאָטען טויזענדער פונטען צו שטעלען אַ מאָנימענט נאך קאסטיושקא דעם פאָלנישען העלד פון פרייהייט. מען האט דאס ענטזאגט צו נעהמען אַלס אַ פרעכהייט וואָס קומט פון אַ אידען. דער זעלבער איד האָט ניט געדענקט פון אונטערשטיצען זיינע אייגענע העלדען פון פרייהייט, עס איז דא אַ אידישע דאַמע אין לאָנדאָן וואָס גיט צעהן טויזענד פונד אַ יאהר צו אַ מוזיקאלישען אינסטיטוט. עס איז ניטאָ איין איד

אין דער גאנצער וועלט וואָס זאָל געבען 10 טויזענד פֿונט פֿיר ציוניזם. אָבער דאס איז דאך געמיין אבצוקויפֿען פּאַלעסטינאַ!

מיינע פריינד! איהר קאנט ניט קויפֿען פּאַלעסטינאַ. אז איהר וואָלט געהאַט הונדערט מילליאָן וואָלט איהר אז פֿיעל געקענט קויפֿען דעם ארט וואו פּאַלעסטינא איז אמאָל געווען. פּאַלעסטינאַ אַליין מוזט איהר צוריק בעשאפֿען דורך שווערע ארבייט ביז עס פֿליסט צוריק מילך און האָניג, די לאנד אליין איז אַ גוטע. זיא איז ניט אזוי גוט וויא סיר סעמיאל מאָנטאַגיו האָט געזאגט בעפאר ער איז געווארען א באַראָנעט, און ניט אזוי שלעכט וויא ער זאגט אויף איהר יעצט. דאס פערלאנגט אָבער א גרויסען אויפֿלעבונגספלאן. געהען צוריק אַהין איז ניט נויטהיג א נס. אזוי אויך אַיז אַ דריט-הלק פון דער בעפֿעלקערונג דארט אידען. און אויב גאָט אליין וואלט דיא איבעריגע פֿון אונז אַהין אריבער געטראגען דורך אַ נס, וואָס וואָלטען מיר דערביי געוואונען מעהר וויא אַ פֿרייע רייזע? מיט דעם שוויים פֿון אונזער שטערען דארפֿען מיר צוריק אונזער פּאַלעסטינאַ. אין דעריבער דער טאָג אין וועלכען מיר קריגען פּאַ-לעסטינאַ, אויב דאָס וועט זיין דער פֿריילכסטער, וועט דאָס אויך זיין דער שרעקליכסטער אין אונזער בעוועגונג. איז דער טאָג נאהענט? איך ווייס ניט איך קען אייך נאר זאָגען דאס דר. הערצעל— וועלכער ער האט מיר בעאויפֿטראגט צו זאגען דעם מיטינג—איז צופֿרידען פֿון אונזער פראָגרעס, און דאס ער האָפֿט אז דער נעקס-טער קאָנגרעס וועט זיין א גאנץ וויכטיגער. איך אליין פערזענליך האב קיין מאָל ניט ערווארטעט דאס דיא אונארדענונגען פֿון אכט-צעהן הונדערט יאהר זאָלען אין איין טאג אוועקגעראמט ווערען. אַלעס וואס מיר קענען טאָן איז אנפֿאנגען זיך בעוועגען צו אונזער צוועק, צו ארבייטען, צו היטען, צו אָרגאַנזירען אונזערע קרעפֿטען און זיין פֿערטיג פֿאר אונזער געלעגענהייט. היסטאריע בעוועגט זיך ניט אין טעג נאר אין עפּאָכען. „דאס איז ניט דיין געשעפֿט דיא ארבייט צו ענדיגען" זאגט דער פרק, „ביזט אבער ניט פֿריי דאס צו פֿערנאכלעסיגען" אנשטאט צו ווארטען געדולדיג וואלט דאס פֿילייכט געווען גלייכער צו מאַכען איין אנפֿאנג אין אונזער גע-

שיכטליכען געבורטס-ארט. דיזער פלאן פאנגט אן צו אינטערעסירען אנדערע מענשען אויסער אונז: אין דיא „בירמינגהאם דיילי פאסט" דער ארגעאן פון מר. טשעמבערליין, פון 7-טען מאי, לעז איך איין ארטיקעל מיט'ן נאמען „די אלטע כאלדייען", וועלכע בעהאנדלענ־דיג דעם פארשלאג פון סיר ווילליאם ווילקאקס דאס מעזאפאטאמיא ווען זיא וואלט צוריק אויפגעבויט ווערען וויא עגיפטען וואלט זיא פונקט אזוי געצאהלט און וואלט צוריק געווארען דער גארטען פון אריענט, ענדיגט דער שרייבער פאלגענדעס, וואס וועט אייך פער־אינטערסירען. „זעכצעהן מיליאן פונט אריינצולייגען אין אזא אונ־טערנעהמונג זעהט אוים א פיעל בעסערער געשעפט ווידער צוואנציג אדער דרייסיג מיליאן אין דיא באגדאד רעלוויי. אין יעדען פאלל דיא ציפער און פלענער פון סיר ווילליאם ווילקאקס פערדינט ריכטיג בעטראכטעט צו ווערען. עס איז ווערטה צו בעמערקען דאס דיא מילליאנען פון בארען הירש וואס זיינען אבגעגעבען געווארען אומ־צוקעהרען דיא אידען נאך פאלעסטינא זיינען וויא ווייט מיר קענען ערפאהרען, צו קיין זאך בענוצט, און עס איז מעגליך דאס דיא טראסטים ווייסען ניט וויא אזוי דאס צו בענוצען זא איז א געלע־גענהייט פאר ציוניזם, אויב אלעס וואס סיר ווילליאם ווילקאקס זאגט קען אויסגעפיהרט ווערען „דאס איז מערקווירדיג דאס איך אליין אין מיין ערשטען ארטיקעל איבער ציוניזם אין דיא „קאנ־טעמפאארי רעוויו", האב פאר געשלאגען דעם זעלבען ארט וואו איין אנפאנג זאל געמאכט ווערען. אונזער פערוואנדשאפט צו כאלדייען קומט צווייטע צו פאלעסטינא. א סאך פון אונזערע תפלות זיינען אין כאלדייאיש געשריבען זאגאר דער „קדיש" אליין, דער תלמוד בבלי שטעהט העכער פון דעם תלמוד ירושלמי. מעגליך דאס כאלדייען קען צושטעלען, אין דיא ווערטער פון קאלאנעל גאלדסמיטה

א לעהר-שולע פיר פאלעסטינא

מעגליך דאס פונקט וויא אונזערע עלטערען וועלען מיר האבען ארומצובלאנדזען פירציג יאהר אין דיא ווילדערניס. אבער א הויפט־פלאן—דאס מוזען מיר האבען. און דיא יק"א קען איהרע מילליא־

נען פון אונז ניט צוריקהאלטען. זאגאר ווען מיר וועלען פערלאנגען דעם קאפיטאל אליין ניט נאר דעם איינקונפט. איך זעה עטוואס פון באראנס אידישען הומאָר אין זיין בעשאפען דיא יק"א, וועלכע ער האט אנגעזאָגט דאס זיא מוז יעדען יאהר פערשפענדען איהר גאנצען איינקונפט, זיא טאר ניט שפארען קיין געלד. וויא גוט דער באראָן האט פערשטאנען דיא קליינינקע, פיצינקע אידעען פון דיא אידישע פילאנטראָפען זייער שרעק פאר אונטערנעהמען גרויסע אויפגאבען. דער באראן ערלויבט דיא טראַסטים צו שפענדען מיל־ליאָנען אויף איין קלאפּ. ער קען זיך אבער ניט פערזיכערען אז זיי וועלען האבען דעם מוטה דאס צו טאָן, בלויז איין זאך קען ער בעפעהלען, זיי זאלען ווענינגסטענס יעדען יאהר דעם גאנצען איינ־קונפט פערשפענדען. איך פאדער זיי יעצט אויף צו פערשפענדען זייער קאַפּיטאל אויף אַ גרויסען פלאן פון סענטראליזירטע קאָלאָניזאַ־ציאָן. אַזעלכע וויא דיא „בירמינגהיים דיילי פאָסט" שלאָגט פאר. איך וויל ניט שמייסען אַ טויטען פערד, אדער איבערוויייזען נאך אַמאָל וויאַ אונמעגליך דאס איז פאר א קאָמיטע צושפּרייט איבער אייראָפּא אנצופיהרען שפּילצייג קאָלאָניען. צושפּרייט איבער דריי וועלכ טהיילען. מיט מאָנאַטען צוריק האָב איך ערהאלטען אַ הערץ רייסענדען אַפּיעל פון אַ קאָלאָניע אין נאָרטה אמעריקאַ. איך האב געשריבען צו אַ פריינד און ער האָט טעלעגראַפירט אדער געשריבען נאך פאריז. פאריז האָט געשריבען אז דיא קאָלאָניע איז אונטער דירעקטער אויפזיכט פון לאָנדאָן, לאנדאָן ווידער האָט גע־צווייפעלט איבער לאָנדאָנס אנזיכט, און ענדליך זיינען דיא אונג־ליקליכע קאָלאָניסטען בעזוארגט געווארען מיט אקסען און אגריקול־טור געציינג; מיר פרעהט דאַס זעהר: אבער איך זעה ניט אַיין פארוואס איך זאל דאַרפען טאָן דיא יק"א'ס ארבייט. אבער דיא ארבייט איז אונמעגליך. איין גרויסע קאָלאָניע איז ווערטה הונדערט צואווארפענע צווייגען. יעדער ביזנעס מאן וויים, אז דאס וואלט קאָנ־צענטרירט אייערע ענערגיען און פערקלענערט דיא קאָסטען, איך בין בלויז אַ ניט ערפאַהרענער אידעאַליסט. איך זעה אבער דאס דער

גרויסער מיללאָנער קארנעגי זאָגט דאָס דיא געהיימנים פֿון ערפֿאלג איז צו האבען

אלע אייער איז איין קערביל.

און אויף דיעזע קערביל נוט אכטונג געבען. דיא אידען מוזען ארויס־גענומען ווערען פֿון רוסלאנד נאך א סענטראל היים, רוסלאנד האט איהרע אנזיכטען ניט געביטען זינד דעם קאָנסול פֿון דיא מיניסטערס זיא איז נאך יעצט אויך נייגעריג צו לאזען דיא אידען געהן, וויא אזוי ווייס איך דאס? דא איז פֿאָהריגען יאהר געווען א גרויסע ציוניסטען קאָנגרעס אין מינסק. פֿינף הונדערט דעלעגאטען פֿון אלע טהיילען פֿון רוסלאנד זיינען דארטען געווען. רוסישע אידען וואס זיינען ניט ערלויבט צו מאכען ארגאניזאציאָנען זיך צו פֿער־טיידיגען ווערען ערמוטהיגט צו מאכען חברות אום רוסלאנד צו פֿערלאזען. ארויסצונעהמען דיא אידען פֿון רוסלאנד און זיי ערהויבען —דאס איז געווען בּאראָן הירשס פלאן. ציוניזם גיט איהם דיא ערפֿילונג פֿון זיין טרוים און איין ארמעע פֿון איבער געגעבענע העל־פֿערס". דא איז הירש—האט געשריבען סעסיל רהאדס—וועלכער טאפּט אין דער פֿינסטער ניט צו וויסען וואס צו טאן מיט זיינע מיליאָנען

ציוניזם גיט דיא ליכט.

און צו ציוניזם מוזען אויך דיא מיליאנען געהען. אבער אויך אהן זיי זיינען מיר ניט פֿערלארען מיר וועלען געהען לאנגזאמער, אבער דאך זיכער וויל לאנגזאם אדער שנעל. דורך פֿריינד אדער פֿיינד, אונזער בעוועגונג געהט מחיל אל חיל, דאס שפרייט זיך אוים בוכ־שטעבליך פֿון קאנאדא נאך קאַבּין־בינאַ. פֿון קאנאַדא קומט היינט אן: „מיר האלטען דיא פֿעסטונג אין יעדער שטאָדט פֿון דיא דאמיניאָן"; פֿון קאבין בינא, בין איך געבעטען צו רעפּרעזענטירען דיא ווייסע אידען צום נעכסטען באזעל קאנגרעס, און איך וואלט נאך מעהר צופֿרידען געווען צו רעפּרעזענטירען דיא שווארצע אידען פֿון קאבין־בינא. און נאך צופֿרידענערביידען אויף א מאָל, וויל אין ציון מוזען אלע אידען זיין ברידער, אין ציון

קען נים זיין קיין אונטערשיד פֿון קאליער, קיין שטאָלץ פֿון פֿאָר-אורטהייל, קיין נידעריקייט פֿון סעקטע אדער געשלעכט. דא וועט נאר זיין איין כבוד—פֿאר דעם וואס פֿערדינט קיין אנדער שטאָלץ סיידען אויף גוטסקייט, ווייל פֿון ציון וועט ארוים דיא געזעצע פֿון ליעבע, און דאס וואָרט פֿון גערעכטיגקייט וועט קומען פֿון ירושלים.

ענדע.

געעהרטעס פובליקום!

ווער עס וויל האבען

גוטע דרוק ארבייט אונד ניט טהייער

זאל זיך ווענדען אין מיין

דרוק געשעפֿט

36 לעמאן סטריט,

לאנדאן, איסט.

איך מאכע געשעפטס זאכען, ביכער אידישע, איינגלישע

אונד אין אַלע פֿערשיעדענע אייראפעאישע שפראכען.

אין מיין דרוק געשעפֿט ווערט געמאכט

:: דיא · בעסטע · גאלד · בלאקינג ::

אויף קארדס, פאפיער אונד סילק.

יעדער ווירד אין מיין דרוקגעשעפט . . .

. . . אללע צופריעדענהייט בעקוממען.

☞ ביטטע מיין געשעפט צו בעזוכען. ☜

אַכטונגספֿאָלל,

ה. גינצבורג,

36 לעמאן סט.,

לאנדאן, איסט.

איסט ענד בראנטש

פֿון דיא

אינטערנאציאנאלע באנק אף לאנדאן,

לימיטעד,

19 לעמאן סטריט, לאנדאן, איסט.

שיפסקארטען נאך אללע טיילען דער וועלט.

בּיינקינג דעפּארטמענט.

דיעזע בראַנטש אונטערנעהמט אַלע געוועהנליכע בּענק ביזנעס, און עפֿענט טשעק אַקוינטס מיט יעדע סומע. די קאָסטומערס בּעקומען טשעק און פּאַסביכער.

די באַנק נעהמט אָן דעפּאזיט געלד אויף בּעשטימטע צייט.

די באַנק קאַסירט איין פֿיר די קאַסטומערס וועקסלען, קופּאַנס דיווידענס און אַנדערע דאָקומענטען וואס האבּען אַ געלד ווערדע. די באַנק איבּערנעמט אַלע אָרדערס צו קויפֿען פֿיר קעש אָדער צו פֿערקויפֿען שעהרס אויף דיא לאָנדאָנער סטאק עקסטשענדש און אויף בּערזען פֿון אויסלאנד.

דיא בּענק לייהט געלד אויף סעקיוריטים.

געלד שיקען נאך'ן אויסלאנד.

דורך דיזע באַנק קען מען געלד שיקען נאך אַללע לענדער דער וועלט, סיי דורך דראַפֿטס (אָנווייזונגען), דורך טעלעגראַף אָדער דורך דירעקטע אויס-צאַהלונגען. בּעזאָנדערס נאָך רוססלאַנד קען מען געלד שיקען פֿון די קלענסטע בּיז די גרעסטע סומע אפילו אין די קלענסטע שטעדטעל אָדער דאָרף אין 4 טאָג.

געלד וועקסעל.

אַלע אויסלענדישע געלד (סייא פּאַפּיר געלד, גאלד אָדער זילבּער) ווערדען געוועקסעלט און פֿערקויפֿט.

סייווינגס דעפּארטמענט (שפּאר קאסע).

אין דיא פֿאָלקסבּאַנק (סייווינגס באנק אויף'ן 1טען טרעפּ) קען מען סייווען (שפּאָרען) פֿון 1 שיללינג און העכער און 2½ פּראָצענט ווירד געצאהלט אויף יעדען איינגעצאהלטען פֿונד שטערלינג און מען קען דאס געלד אַרויס נעהמען צו יעדער צייט אָהנע שום נאָטיס

פּרעמיע אבּליגאציעס (ווינגערישע בּילעטען).

פּרעמיע אָבּליגאַציעס פֿון אַלע לענדער דער וועלט און בּעזאָנדערס רוססישע ווינגערישנע בּילעטען ווערען געקויפֿט און פֿערקויפֿט און זיינען צו בּעקומען אויף לייכטע אבּצאהלונג. פֿאַר מעהרער פּאַרטיקולאַרס, זיך צוא ווענדען דורך בּריעף, וועלכע מען קען שרייבּען אין אלע שפּראכען אָדער פּערזענליך אין דיא בּענק.

EAST END BRANCH,
International Bank of London, Limited,
19, LEMAN STREET, LONDON E.